

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

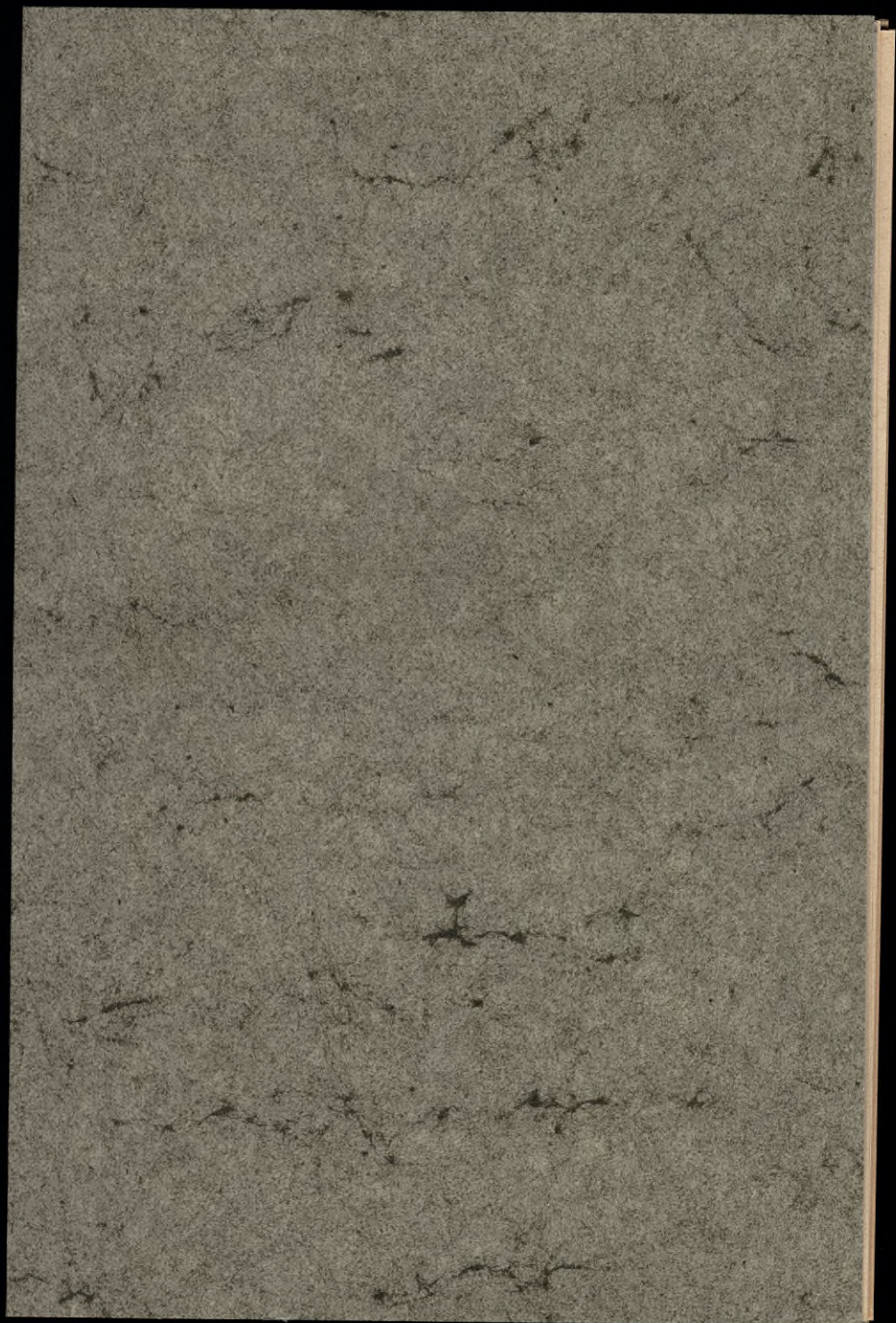
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

(Pr.) 200
50

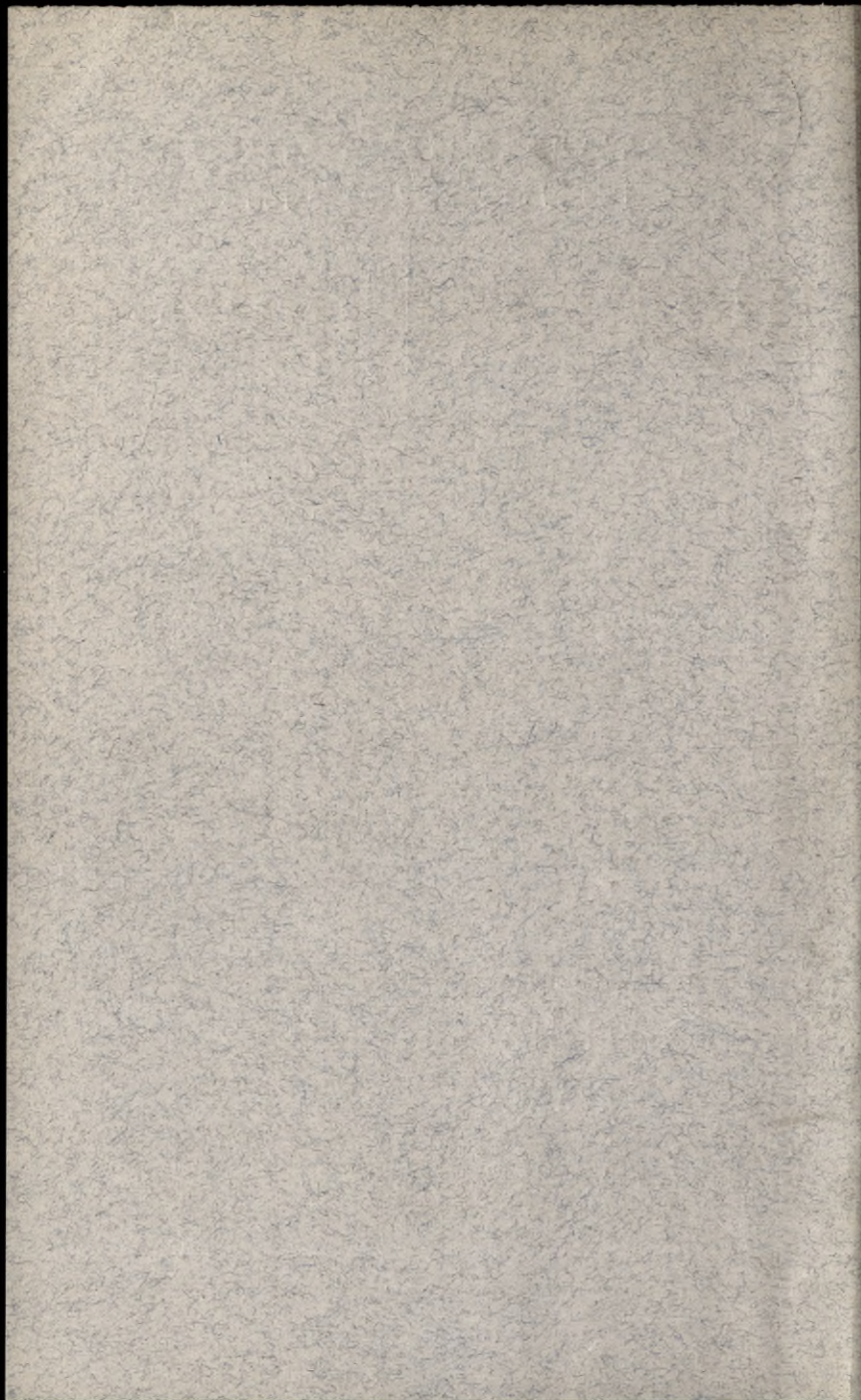
SAMMANSVÄRJNINGEN I KRAKAU

HISTORISK - ROMANTISK
SKILDNING FRÅN CARL X
GUSTAFS POLSKA KRIG
AF I. O. ÅBERG.

STADEN
STOCKHOLM
NILS GLEERUPS FÖRLÄGGERI PÉDITION.

Pris: 60 öre

SAMMANSVÄRJNINGEN I KRAKAU

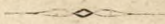
HISTORISK-ROMANTISK SKILDNING

FRÅN

KARL X GUSTAFS POLSKA KRIG

AF

J. O. ÅBERG

STOCKHOLM

NILS GLEERUPS FÖRLAGSEXPEDITION

STOCKHOLM, 1882.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS A. L. NORMANS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1882.

SAMMANSVÄRJNINGEN I KRAKAU

HISTORISK — ROMANTISK
SKILDNING FRÅN CARL X
GUSTAFS POLSKA KRIG.
AF I. O. ÅBERG.

AMERICAN BOOK CONCERN

UNIVERSITY

AMERICAN BOOK CONCERN
UNIVERSITY
NEW YORK

Genom den krokiga S:t Johannesgatan, belägen i södra utkanten af den gamla polska hufvudstaden Krakau, for stormilen suckande och tjutande och anställde här och der hvarjehanda ofog. Anlyfte han af en dörr och slungade bitarne deraf ut åt den smala gatan, som derigenom gjordes ännu svårare att beträda; än riste han de här och der långt uthängande skyltarne, hvirflade upp det smutsiga vattnet, som ännu qvarlåg efter det häftiga regnet ett par dagar före denna berättelses början, och bestänkte dermed väggar och tak. Största delen af husen voro nemligen så låga, att taket började knappt mer än en manshöjd från marken.

De få lyktor, som voro afsedda att upplysa den smutsiga och krokiga stråten, lyste med ett så eländigt sken, att mötande personer måste ha ganska skarpa ögon, om de skulle känna igen hvarandra. Isynnerhet under denna afton, då skenet oroligt fladdrade hit och dit, skulle det varit nästan omöjligt att igenkänna en person, med hvilken man icke var närmare bekant.

Också syntes högst få vandrare ute denna afton, och man skulle kunnat gå långa vägar utan att möta några menliga varelser med undantag af de munkprocessioner och de starka svenska patruller, som då och då gjorde de ödsliga gatorna särdeles lifliga. Det låg en viss märkbar förstämning öfver stadsbornäs sinnen, och denna förstämning rådde synbart icke blott på gatorna och i kyrkorna, utan äfven i hemmen. Besynnerliga och besjälade af olika känslor voro också

de blickar, som tidt och ofta kastades upp till det starka grå fästet, som fullkomligt beherrskade staden, och som vid tiden af denna skildring innehades af svenskarne.

Men, vi återvända till den krokiga S:t Johannesgatan, uppkallad efter en som helig ansedd tiggarmunk, som i ett af de eländigaste kyffena lefvat ett uselt eremitlif och vid sin död blifvit på allmän bekostnad jordad under storartade sorgebetygelser. På samma plats, der eremitens eländiga hydda stått, hade ett litet kapell blifvit upprest, de troende till tröst och vederqvickelse. Tiden och okynnig åverkan hade emellertid nästan grusat detta minnesmärke efter fordna slägters vördnad för den man, som försakat livvets njutningar i den förmodan att han i gengäld skulle vinna så mycket större i en annan verld. Endast tvenne väggar, och äfven dessa bristfälliga, kvarstodo; det öfriga af kapellet utgjordes af en kalkblandad stenhop, från hvilken kalken vid stormväder yrde som ett tjockt moln öfver de närmaste kvarteren och gatorna och gjorde det temligen riskabelt att beträda desamma. Den ofvan nämnda aftonen hade dock regnet tvungit den lösa kalken att ligga stilla.

Snedt emot den gamla kapellruinen satt en af de ofvan nämnda lyktorna, och hennes sparsamma flämtande sken bidrog i ej ringa mån till att gifva ruinen ett ännu dystrare utseende.

Vaktombytet i den ej långt derifrån belägna fästningen hade nyss försiggått och den manstarka patrullen knappt hunnit tåga förbi S:t Johannesgatans vestra mynning (gatan gick nemligen oaktadt sina krökningar i öster och vester), då en ensam karl hastigt sprang ut från en låg och mörk portgång, i hvilken han skyndsamt gömt sig, då han förnummit patrullens annalkande taktmessiga steg. Sedan han under några minuter stått stilla, liksom tvehågsen om hvilken väg han skulle välja, och derunder noga lyssnat till patrullens mer och mer bortdöende steg, ref han sig ytterligare en stund betänkligt i hufvudet och började derefter att med försigtig gång mäta S:t Johannesgatan.

Det var dock icke någon lätt sak att helbregda lotsa sig fram mellan de olikartade föremål, som den alltjemt tillväxande stormen slungade omkring i luften. Många gånger träffad af träbitar och lemningar efter tegeltaken, var han på väg att vända tillbaka, då han plötsligt stannade och kröp tätt intill ena husväggen, der ett fullkomligt mörker var rådande, tack vare lyktornas stora afstånd från hvarandra. Hans skarpa hörsel hade genom stormen urskiljt menskoröster, och att han icke misstagit sig, visade sig snart. Pratande och sjungande närmade sig fyra beväpnade män och vid skenet från den flämtande lyktan såg den gömde att det var svenska soldater. Att döma af deras uppslupna samtal och osäkra rörelser hade de fått sig litet för mycket till bästa.

Två af dem ströko så nära intill den vägg, mot hvilken den gömde af alla krafter tryckte sin långa och magra kropp, att han var nära att bli upptäckt. Några alnar längre bort slog stormen i detsamma upp en gänglig port och som den närmast väggen gående soldaten kom rakt i vägen för den gängliga porten, erhöll han ett så våldsamt slag i hufvudet, att han i blinken vände båda benen i vädret.

Efter flera fruktlösa försök att få kamraten på benen igen, hvilket ej lyckades emedan han var sauslös, togo soldaterna honom på sina armar och knogade åstad, visserligen saktare men också betydligt nyktrare.

»Puh, det var nära att jag blifvit upptäckt», pustade den magre, under det han ånyo och med försigtiga steg vågade sig ut på gatan, sedan han först förvissat sig om, att de svenska knektarne hunnit så långt bort, att han skulle kunna rädda sig med flykten ifall det skulle behöfvas. »Puh, det var inte i går jag var på den här eländiga gatan, ett ypperligt tillhåll för tjuftar och skälmar af allehanda slag. Ack», fortfor han i sin monolog och hans mörka nästan svarta ögon gnistrade af vrede och hämnd, då han såg åt det håll, der knektarne försvunnit, »ack, om jag bara haft Sonéck med mig, ingen af er skulle då sluppit undan dit upp!»

Då han efter denna bittra utgjutelse knöt båda

händerna upp mot fästet, öppnade sig den långa kappan och det matta lyktskenet föll på en rikt broderad lifrock af mörkrödt sammet, sammanhållen af ett bredt skärp, hvarur kolfvarne af två pistoler stucko främ. Den häftiga rörelsen lät också det dyrbara fästet på en lång krokig sabel, snarlik de turkiska, bli synligt.

»Det är en dyster tid», mumlade den magre under det han alltjemt fortsatte sin vandring sedan han omsorgsfullt svept kappan omkring sig, »och Gud allena vet när den skall sluta. Det ser för närvarande mörkt ut för oss. Väl äro Lubomirski, Sapiiha Witebski och Stefan Czarnecki så verksamma som det är möjligt, men — — men — — —.»

Han afbröt sjelf sin monolog då han kom att kasta blickarne åt sidan och varseblef den dystra kapellruinen. I förstone tog han ett par steg tillbaka och för ett par slag med handen öfver pannan, liksom om han plötsligt varseblifvit ett spöke framför sig. Slutligen erinrade han sig det gamla minnesmärket och gick närmare under det han upprepade gånger gjorde korstecknet.

»Nej, detta duger inte», utbrast han slutligen och slet sig lös från denna stumma andaktsöfning, »jag måste ju till 'Klösta Lejonet' för att träffa Sonéck och dem, som han åtagit sig att skaffa. Ja», fortfor han i sin monolog under det han ökade sin gång utan att vidare bekymra sig om de olika projektiler, som bokstafligen haglade kring hans öron, »om vi förtrösta på vår rättvisa sak, skall nog den heliga jungfrun bedja för oss hos Gud. Ha», utbrast han och gjorde ånyo en hotande rörelse mot fästet, hvarifrån posternas entoniga anrop och då och då en utdragen trumhvirvel trängde fram till den ensamme vandrarens öron när stormen för några ögonblick saktade af liksom för att hemta mera krafter, »ha, inkräktare, aldrig skolen I få lugn och ro; en ständig ängslan skall hålla er vakne, och lyckas det, som vi nu ha för händer, skola vi inom kort se våra skönaste förhoppningar om frihet uppfyllda. Den heliga jungfrun vare lofvad, hon beder alltid för dem, som äro i betryck».

Då vandraren uttalat sistä ordet stannade han

plötsligt vid en korsgata. Just i sjelfva hörnet af denna och S:t Johannesgatan låg en lång byggnad mera liknande skjul åt kreatur, än hemvist för människor. Denna långsträckta byggnad försvann alldeles i det intensiva mörker, som var rådande på Korsgatan, så hette den smala gränd, som gick vinkelrätt mot S:t Johannesgatan.

När vandraren stannade i hörnet och tvekade om hvart han skulle vända sina steg, fick han ofvanför sitt hufvud höra ett gnisslande ljud, som obehagligt skar i hans öron. Han såg upp och varseblef en tung skylt, som häftigt svängde af och an på en i väggen nära taket fastnitad jernstång, som sträckte sig nära nog ut öfver gatukorsningens halfva bredd. Sedan den magre förgäfves sökt att utfundera de tecken, som funnos på skylten, men misslyckats i följd af den otillräckliga upplysning, som en enda skröplig lykta bestod gatukorsningen, vände han sig, efter att förut ha dragit kappkragen hårdare kring ansigtet, till en från det ruckelika huset utkommande drucken person och frågade:

»Hvar ligger krogen 'Klösta Lejonet'?»

Den druckne stannade till en början förskräckt öfver denna fråga. Men då han såg att han endast hade en person emot sig, blef han modigare och gick den länge på lifvet.

»Kro - o - o - gen 'Klös - - ös - -'».

Längre kom han icke. Den magre slog ett hårdt slag på svärdfästet, så att ett klingande ljud uppstod. Detta tecken begrep den druckne och blef genast höfligare. Tungan nekade honom visserligen sin tjänst, istället pekade han betecknande på det låga rucket, hvarefter han försökte att komma undan så fort hans ben det tillät.

»Jaså, detta är 'Klösta Lejonet'», mumlade den länge för sig sjelf, under det han noga kände efter om han hade alla sina vapen i ordning. »Sonéck menade att jag här skulle få göra bekantskap med utskummet af Krakaus pöbel, men», fortfor han långsammare, »det är detta element, som man aldrig först måste hetsa åstad för att sysselsätta dem man vill

förgöra. Må göra! Jag vill denna gång lyda Sonéck, som är väl förfaren och noga vet huru han genom att kittla massans lidelser skall kunna leda den hvart han behagar. Framåt då! Står jag så nära röfvarnästet är det ej lönt att stanna vid sjelfva ingången.»

Med dessa ord lyfte han upp dörrklinkan, sparkade till den ruskiga dörren med foten och trädde in. Det var dock nära att han genast begifvit sig utigen, en så olidligt vedervärdig atmosfer slog honom blixtnabbt i näsan. Men just i detta ögonblick såg han en groflemmad karl resa sig från ett af borden i det yttre rummet. Han igenkände genast Sonéck. Hans tvekan var nu försvunnen och utan att det minsta låtsas om hur vedervärdigt allt der inne förekom honom, gick han rakt fram mot Sonéck.

2.

Knappt mer än två stenkast ifrån fästet låg, och ligger väl ännu, så framt ej allhärjaren tiden med sin förstörande hand grusat detsamma, palatset Segúra, uppkalladt efter den familj, som vid tiden för denna berättelse egde detsamma. Palatsets arkitektur var ståtlig och emedan detsamma var beläget vid Helgeandstorget, alldeles fritt och utan att tryckas af andra byggnader, kunde dess skönhet göra sig så mycket mer gällande. Också var nämnde palats hållet för den vackraste enskilda byggning i hela Krakau.

Förbi palatsets baksida rullade Weichselus böljor, än vredgade kastande sitt skum upp genom de små gluggarne i källargången, än smeksamt kyssande de nära hundraåriga stenar, som de kort förut hotat med undergång. En gammal spådom fanns hos Krakaus befolkning, nemligen att palatset Segúra icke skulle ha så lång tid att stå qvar på sina grundvalar. Anledningen till denna tro var den, att floden småningom

inkräktade stycke efter stycke af den mark, på hvilken palatset stod. Husets egare skrattade endast åt denna spådom, som de kallade barnslig och oförnuftig, och brydde sig alldeles icke om att vidtaga de ringaste anordningar för att i tid utestänga den hotande faran. De mera förståndiga ruskade dock på sina hufvud, och menade, att man icke borde förakta de varningar som gäfvos, ty ännu lefde nemligen gamla personer som kunde erinra sig, att i deras ungdom det jordstycke, som låg mellan palatsets stenfot och vattenbrynet, varit betydligt bredare än nu. Såsom stöd för sin åsigt, att palatsets fall icke var långt aflägsset, tjänade också det faktum, att Weichseln på detta ställe mer och mer uppgrundades af den jord, som vattnet efterhand eröfrade, hvarjemte sprickor, bevisande att grundvalen alltjemt sjönk undan, började visa sig på palatsets baksida. Det kunde således en dag hända, att den stolta och ståtliga byggnaden, ett verk af konst-erfarna händer, ett mäktigt arkitektoniskt snille och hopade rikedomar, en dag ramlade till grus, och således besannade det gamla kända uttrycket, att allt är förgämligt under solen.

Men så tänkte icke den andryga och öfver sina enorma rikedomar stolta grefvinnan Katarina Segúra, hvilkens ännu högburna hjessa pryddes af ett yfvigt snöhvitt hår. Hon skrattade alltjemt öfvermodigt och hånfullt åt de spådomar, som tidtals genom hennes gamla tjänare kommo till hennes öron, och lät otvetydigt många gånger påskina, att palatset nog skulle stå sig lika länge som någon af hennes slägt lefde.

Familjen Segúra var ej särdeles gammal. Dess uppkomst skedde genom följande händelse.

Konung Sigismund, Gustaf Vasas sonson, en tid konung af både Sverige och Polen, hade genom sin farbrors, hertig Karls af Södermanland (sedermera Karl IX), energiska uppträdande förlorat sin rätt till det först nämnda riket. Polen hade han dock i behåll, och der satt han också kvar som konung ända till sin död. Förgrymmad öfver att ha blifvit utstött från Sverige vägrade han helt enkelt att erkänna Karl IX:s son, Gustaf II Adolph såsom Sveriges konung. Denna en-

vishet var en af de hufvudorsaker, som föranledde den sist omnämnde konungen att börja krig med Polen. Härunder gick det, oaktadt Sigismund fick hjälp af tyske (österrikiske) kejsaren, som då var själen i det förbund, som stiftats gent emot protestanterna, olyckligt för den först nämnde; han blef öfverallt slagen och måste slutligen ingå på stilleståndet i Stuhmsdorf, samt derjemte erkänna Gustaf Adolph såsom Sveriges konung.

Under dessa fejder var Sigismund, straxt efter den för honom olyckliga fäktningen vid Mewe, nära att blifva tillfångatagen af en svensk ryttartrupp, som jagat ned honom och hans talrika följe i ett vidsträckt träsk. Der satt nu Polens konung fast och skulle ovilkorligen antingen ha blifvit tillfångatagen eller omkommit, så framt ej en ung adelsman i det afgörande ögonblicket skyndat fram och genom sin styrka och skicklighet dragit honom ur träsket, samt gifvit honom sin egen friska häst, på hvilken han lyckades undkomma oskadad. Den behjertade adelsmannen blef tagen till fånga, men en månad derefter på Sigismunds begäran utvexlad mot en hög svensk officer.

Kommen i frihet skyndade den unge officeren genast till Krakau, der konung Sigismund för tillfället uppehöll sig. Konungen skänkte honom då, utom den jord, på hvilken palatset stod, äfven tre större landtgods, af hvilka afkastningen var mer än furstlig, samt gjorde honom till grefve, hvarjemte han önskade att den nyupphöjde skulle antaga namnet Segúra, emedan detta hänsyftade på den säkerhet, med hvilken han dragit upp konungen ur kärret. Den nye grefven, som förut egde ett föga känt namn, var ej sen att hörsamma konungens befallningar, gifte sig kort derefter med en bottenrik grefves enda barn, och kom sålunda i besittning af enorma rikedomar.

Kort efter bröllopet började grunden till palatset Segúra att läggas, och efter två år reste det sig, imponerande såväl genom det solida sätt, på hvilket det var bygdt, som genom sin smakfulla och rena arkitektur, hvarigenom det på det bjertaste afstack från den tunga och ögat stötande öfverlastning, som den

tiden nästan alltid framträdde i den krakauska byggnadsstilen. Men grefve Segúra fick ej länge glädja sig åt sitt verk, ty redan ett par år efter dess fullbordande blef han på en jagt dödligt sårad af en kula, som var ämnad åt någon annan än honom.

Katarina Segúra var sedan ett halft år tillbaka enka efter ättens stamfaders äldste son och hade med honom ett enda barn, den fagra älskliga och af alla, höga och låga, rika och fattiga, omtyckta dottern Lodoiska. Högfärd var främmande för henne; bördens aktade hon ej mycket och släktens rikedom använde hon i rikaste mått för att lindra de fattiges nöd. Dessa, af hvilka det fanns många som ej kände hennes namn och stånd, ty Lodoiska brukade alltid förklädd och åtföljd af någon gammal trotjenare, utdela sina ymniga häfvor, kallade henne i stället allmänt för Krakaus engel.

Men denna smickrande titel äfvensom det stora anseende hon njöt hos stadens befolkning, gjorde henne likväl icke stolt och högmodig. Och vi måste tillstå, att det icke var modrens förtjenst, att hon var så god, så oskyldig, så fri från att yfvas öfver det goda, som hennes hjerta manade henne att göra. Redan från tidigaste barndomen hade hon blifvit uppfostrad på slottet Kinnick, beläget ungefär en mil öster om Zawichost, en liten stad, som ligger just på den punkt, der San inflyter i Weichsel. Nämnde slott egdes af hennes faster, ett bildadt fruntimmer, som tillika besatt de själens egenskaper, som göra maken och modren till hvad hon skall vara, en prydnad för sitt hem.

Men snart började underliga rykten att komma till grefvinnan Segúras öron, rykten, dem hon till en början trodde vara hopspunna af någon illasinnad person, ty de rike ega fiender, menade hon suckande under det hon salvelsefullt slog sig för bröstet. Dessa rykten visste nemligen att förkunna, att Lodoiskas faster sedan en tid tillbaka börjat luta mot protestantismen, och det vore således fara värdt, att hon också skulle göra allt, för att bibringa sin brorsdotter de nya lärorerna.

När Katarina Segúra började misstänka att dessa

smygande rykten möjligtvis kunde ega någon grad af sanning, skickade hon en af de trotjenare, hon mest kunde lita på, till slottet Kinnik, för att utforska sanningsenligheten af pratet. Den vidlyftiga berättelse, som tjenaren vid återkomsten till Krakau aflade, gjorde att grefvinnan Katarina hals öfver hufvud begaf sig till Kinnik. Hon qvarstannade der visserligen icke många timmar, men Kinniks tjänstepersonal visste sedermera att sins emellan berätta om häftiga uppträden svägerskorna emellan. Då grefvinnan Segúra mot aftonen reste derifrån med sin dotter, var hon häftigt uppretad och talade ständigt med Lodoiska i ordalag, som voro långt ifrån passande. Den unga flickan hade icke annat än med djupa suckar besvarat modrens utgjutelser. Fastern deremot hade varit djupt sorgsen, och flere af tjenarne kunde gå sin salighetsed på, att de sett tårar i hennes ögon då grefvinnan Segúras vagn rullade bort. På Kinnik var sedan all fröjd och glädje slut, ty Lodoiska var äfven der allmänt älskad och afhållen.

Det var endast några dagar före denna berättelses början som Lodoiska måste återvända till Krakau med dess bullersamma nöjen och lemna slottet Kinniks ljufva och hennes svärmiska sinne mäktigt tilltalande ensamhet. Hon gjorde det ogera, ty stadens ytliga lif hade aldrig tilltalat hennes veka och känsliga sinne, men modrens vilja var ännu den lag hon lydde.

3.

Solen höll på att gå ned och de långa skuggorna gjorde föremålen efter hand allt mörkare. Vi skrifva aftonen före den, under hvars lopp vi gjort den långa och magre personens bekantskap på St. Johannesgatan. Det var en särdeles vacker höstkväll år 1655. Vädet var så lugnt och stilla, att en fjäder skulle

fallit nästan lodrätt ned till marken. De, som hade någon erfarenhet af hvad en dylik stillhet i naturen vill säga, spådde oväder inom högst ett par dagar, ochingo äfven, såsom vi känna, rätt, i det att ovädet också bröt ut redan dagen derefter.

Den ofvan nämnda lugna aftonen hade grefvinnan Segúra varit på en kort höflighetsvisit på fästningen, der Karl X Gustaf under sin vistelse i Polens gamla hufvudstad bodde. Hans oafbrutna segertåg genom landet hade haft den följden med sig, att största delen af nationen svurit honom trohet och lydnad, medan ännu en ringa del, eldad af den slagne konungen Johan Kasimir, Stefan Czarnecki med flere fosterlandsälskande män, fortsatte motståndet med en ihärdighet, som verkligen var beundransvärd. Dag efter dag rekryterades den polska hären af öfverlöpare från Karl Gustafs sak och i spridda afdelningar uppehöll de striderna med sin segervane motståndare, samt tillfogade hans trupper icke så sällan, visserligen smärre, men ändock under den då varande ställningen, ganska kännbara förluster.

För att i någon mån stämma innevånarne i Krakau till sin förmån, höll Karl X Gustaf först och främst en sträng manstukt i sin här samt inledde för det andra små samqväm innevånarne emellan. Sjelf bjöd han också icke blott de förnämsta adelsätterna, utan äfven de mest framstående bland borgarståndet, upp till fästningen, der han, åsidosättande all politik, visade all den älskvärdhet han kunde iakttaga. Största delen af gästerna lemnade också dessa samqväm, glada och belättna, och det fanns ganska många som öppet uttalade den åsigten, att Karl X Gustaf vore mycket bättre att ha till konung än Johan Kasimir. Andra återigen voro visserligen belättna till sitt yttre, men inom sig rufvade de midt under festligheterna på planer för att tillfredsställa den i deras bröst glödande hämndkänslan.

Då grefvinnan Katarina Segúra om aftonen hemkom till sitt palats, var hon mer än vanligt missnöjd. Under vanliga omständigheter hade tjenarne svårt att göra henne till viljes äfven i de enklaste saker, ty hennes lynne var af det gnatigaste slaget, men denna qväll

var det betydligt sämre än annars. Alla, som kommo i hennes väg, snäste hon och då hon icke längre hade någon att tråta på, befalde hon med retlig stämma att dottren skulle kallas att genast infinna sig i hennes rum.

Innan Lodoiska hann efterkomma modrens befallningar, vilja vi göra ett besök hos denna.

I högsta grad uppretad gick den temligen gamla damen, som likväl icke försmådde att använda alla både möjliga och omöjliga skönhetsmedel, häftigt fram och tillbaka i en liten med öfverdådig lyx möblerad salong, hvars förnämsta prydnad dock utgjordes af ett porträtt i kroppsstorlek af hennes afidne man. Det starkt markerade ansigtet visade nästan alla de passioner, som kunnat bo i ett menskligt hjerta; vrede, hat, lömskhet omvexlade med hvarandra och gäfvo den gamla damen en furies utseende. Hon stampade i golfvet, slungade stolarna åt alla håll och ref sig så våldsamt i det ännu yfviga håret, att hon fick ganska ausenliga härtestar i handen.

Slutligen stannade hon vid dörren och lyssnade. Hennes ansigte fick, allt efter som de lätta stegen utifrån korridoren närmade sig, allt mer och mer demoniskt uttryck. Då låset i dörren hastigt vreds om sprang hon tillbaka som om en kraftig stålfjeder plötsligt satt henne i rörelse.

Dörren öppnades och Lodoiska inträdde. Den intagande flickan, öfver hvilkens ansigte en ljuf älsklighet hvilade, var blek som om dödens hand i dessa ögonblick vidrört henne. Med en stum men ändock ödmjuk bugning helsade hon modren.

Denna besvarade icke helsningen. Med armarna i sidorna och med de svarta, skarpa blickarne oafvändt fästade på dottren med ett uttryck likt en tigrinnas, stod hon orörlig en lång stund, hvarunder de spasmodiska ryckningarne i mungiporna tillräckligt talade om den våldsamma rörelse, som herskade inom henne.

Slutligen mera hväste än skrek hon, i det hon befallande utsträckte högra armen:

»På knä, affälliga dotter af en hugstor slägt! I stoftet, kätterska!»

Lodoiska kunde icke blifva blekare än hon var, men af ryckningarne i hennes ansigtsmuskler syntes tydligt att hon kämpade en förfärlig inre kamp med sig sjelf. Hon rörde sig dock ej ur stället.»

»På knä, affälliga dotter af en hugstor slägt! I stoftet, kätterska!» skrek grefvinnan Katarina ånyo, och nu med betydligt hesare, men också mera olycksbådande stämma.

»Är jag en kätterska», sporde ändtligen Lodoiska med en så lågmäld stämma, att det fordrades grefvinnan Katarinas skarpa hörsel för att höra denna fråga.

»Ha, ha, ha», skrattade fru Katarina ilsket och på samma gång hänfullt, »hur kan du fråga så?»

»Ja, hvem har sagt att jag är en kätterska», sporde ånyo Lodoiska, i det hon rätade upp sig och gaf modren en djupt förebrående blick.

»Du frågar hvem som har sagt det», svarade grefvinnan Katarina, under det ett iskallt leende spelade kring hennes läppar. »Hör då, ovärdiga dotter! Medan glädjen var som störst, kom Sveriges konung Karl X Gustaf, omgifven af sina förnämsta höfdingar, rakt fram till mig och frågade: »Är det sant att er dotter öfvergått till den protestantiska läran?» Hvad skulle jag svara på denna fråga? Alla de närvarande betraktade mig med blickar, i hvilka jag kunde läsa både medömkan och hån, och nu frågar jag dig, min dotter, är du tillgifven den protestantiska läran?»

Denna fråga kom icke oväntadt öfver Lodoiska. Med fast stämma och under det hon ödmjukt sänkte det vackra hufvudet ned mot bröstet, svarade hon.

»Ja, min mor.»

Den stolta och hersklystna grefvinnan Katarina förmådde ej på en lång stund svara ett enda ord. Redan för länge sedan hade hon af dottrens förändrade uppförande märkt att svägerskans uppfostran burit frukter, så att hon var fullt och fast beredd på det svar hon fick. Men ändå ryggade hon tillbaka och förstummades då hon erhöll det från Lodoiskas egna läppar.

Alla de onda och hatfulla lidelser, af hvilka denna qvinna, som snart gick på grafvens brädd, ännu var så mäktigt som en glödande och lidelsefull polska kan

vara, tumlade i dessa ögonblick våldsamt om i hennes själ, och arbetade hvarje sekund på att komma till utbrott. Dessa ögonblick läto ej heller länge vänta på sig.

»Jaså», utbrast slutligen Katarina, under det hon var nära att storkna, »— du — du — är —».

Sinnesrörelsen blef henne för öfvermäktig och hon föll baklänges ned i en fätölj. Lodoiska störtade fram och lyckades att efter många bemödanden väcka modern till sans igen. Den första blick grefvinnan Katarina slog upp träffade dottren. Spänstig som en fjäder sprang hon upp och riktade i sin glödande vrede ovärdigt nog ett häftigt slag mot Lodoiska. Slaget träffade henne så våldsamt i pannan, att hon vacklade och skulle fallit, om hon ej i lagom tid gripit tag i karmen på en närstående stol.

»Min mor», klagade hon, under det hennes täcka anlete ömsom rodnade af förtrytelse och ömsom bleknade, »är detta värdigt dig, som — —!»

»Tig», afbröt den djupt förtörnade grefvinnan, »tig, du ovärdiga dotter! Handlade jag rätt, skulle jag inspärra dig i de trånga källarhvalfven der nere. Hur har du ej genom ditt affall dragit sorg och vanära öfver en familj, hvars namn glänser bland landets förnämsta! Med hån skall jag mötas hvart jag kommer, och — — nej, det tjenar till ingenting att offra flera ord på dig. Gå till dina rum och besinna dig. I morgon afton vill jag ha ett afgörande svar. Har du ej till dess återvändt i den allena saliggörande kyrkans sköte, så — så — —.»

»Min mor, min mor», afbröt Lodoiska och utsträckte bönfällande sina armar mot grefvinnan, »haf förbarmande med mig.»

»Det är just detta jag har, då jag vill rädda din själ ur satans våld», svarade grefvinnan Katarina med samma skärpa som förut. »Du har hört min ovilkorliga fordran, antingen återvänder du till den katolska läran, eller också skall min förbannelse tynga dig både i detta och det tillkommande lifvet. Gå!»

Lodoiska sökte fåfängt att vidare göra sig hörd.

På alla sina bevekande framställningar erhöll hon alltjemt detta skarpa och oförsonliga svar:

»I morgon afton får du sjelf afgöra ditt öde. Gå!»

Den unga flickan vacklade slutligen ut och ehuru modren tydligt kunde höra hennes djupa snyftningar från korridoren, gjorde hon ej den minsta rörelse för att kalla henne tillbaka.

»Må hon gå», mumlade grefvinnan Katarina halfhögt för sig sjelf, »jag har intet förbarmande med en kättare.»

Efter denna korta monolog började hon mäta rummet med stora steg ända till dess hon tvärt stannade, då tassande steg utanför dörren drogo hennes uppmärksamhet åt detta håll. Dörren öppnades varsamt och ett tonsureradt hufvud stacks in genom öppningen.

»Stig in, vördade fader», utbrast grefvinnan, som nu antog ett något vänligare sätt. »Ni kommer som om ni vore kallad, ty just nu är jag i största behof af tröst och råd från edra läppar.»

»Pax tecum (frid med dig) min dotter», yttrade grefvinnan Segúras bigtfader under det hans jesuitiska anlete sken af välmåga. »men hvarför grät barnet Lodoiska så bittert? Jag såg nyss din dotter och hon tycktes öfvergifven.»

»Det är just om henne som jag vill tala med dig, fromme fader», inföll grefvinnan och gaf pater Josephus ett tecken att han skulle taga plats. Sedan samtalet en stund förts om temligen likgiltiga ämnen, öfvergick grefvinnan till det, som läg henne angelägnast om hjertat, dottrens affall från den katolska läran.

Den hale munkens ögon glödde af raseri, då han nu fick vetskap om, att de aningar han tidt och ofta haft, hade besannats, och grefvinnan hann knappt sluta sitt anförande innan patern redan uttalat förbannelsen öfver Lodoiskas hufvud.

Till och med grefvinnan, som annars var af ett häftigt lynne, och som, efter hvad vi sett af hennes möte med dottren, hvarken skrädde orden då hon blef uppretad, eller hyste betänkligheter vid att uttala sin stränga dom öfver den felande, tyckte att patern nu

var alltför brådskande med sitt domslut. Hon sade fördenskill:

»Nå nå, fromme fader, flickan torde nog ångra sig tills i morgon afton, då jag skall ha ett afgörande svar ifrån henne. Till dess må vi hålla inne med förbannelsen. Bättrar hon sig icke, då må domen öfver henne gå i fullbordan!»

Pater Josephus var så rädd för det inflytande, som den rika grefvinnan Segúra hade, att han icke vågade motsäga henne. Den tidens munkar voro annars icke så släpphändta af sig när det gälde att lemna ifrån sig en vunnen fördel. Men pater Josephus var från topp till tå en goddagspilt, något som hans trinda corpus också bar otvetydigt vittne om, och för att tillfredsställa sina sinliga njutningar skulle han kunnat uppoffra hvad som helst, till och med sin själs salighet, om den stätt på spel. Han tillhörde dessutom med lif och blod Loyolas fanatiska jesuiterorden, och handlade också i full öfverensstämmelse dermed.

»Som du vill, min dotter», svarade han därför undergifvet, »men har hon ej till den utsatta tiden gifvit med sig, så må hon — —.»

»En annan sak är lika angelägen; ja, till och med angelägnare», inföll grefvinnan Katarina, under det hon försigtigt såg sig omkring, liksom anade hon att spioner kunde finnas i rummet. »Att den blir väl utförd beror hela vår tillvaro på.»

Munken gjorde stora ögon.

»Hvad då», frågade han, under det han allt ifrigare tummade radbandet. »Säg ut, min dotter! Ingen hör oss!»

»Det är just det jag vill förvissa mig om», mumlade grefvinnan och började derpå att noga undersöka rummet genom att trycka på de lätt hängande tapeterna, som efter den tidens bruk voro så anbragta, att delar af dem kunde upplyftas och en icke alltför stor person utan olägenhet gömma sig der bakom. Sedan hon förvissat sig om att tapeterna icke hyste någon lyssnare, tog hon ett på det lilla hörnaltaret stående vaxljus (grefvinnan Segúra förrättade nästan alltid sin andakt i hemmet, utom på större högtidsdagar),

och tryckte derefter på en endast för henne känd knapp bredvid altarrunden. Utan det ringaste buller delade sig väggen och ett svart hål blef synligt. Det var en hemlig gång, som ledde direkt ned till floden. Denna hemliga gång hade icke på många år behöft anlitas. Sedan hon gått ett par steg in i densamma och låtit ljusskenet skingra de mörka skuggorna derinne, kom hon tillbaka.

»Vi äro alldeles ostörda», sade hon under det hon lät löndörren gå tillbaka. »Ingen kan höra oss.»

»Nåväl, min dotter, tala då», pustade Josephus, som med undrande och nyfikna blickar följt sin herskarinnas minsta rörelser. »Tala, men fort.»

»Har du nyligen träffat min kusin Ivan Jagello?» Munken hoppade högt från stolen.

»Det namnet har du aldrig kunnat väl med», inföll Katarina Segúra, »och jag undrar ej derpå, ty han är just icke mycket att lita på i vissa fall. Men i detta, som jag nu menar, måste han lyda mig, ty jag känner lyckligtvis alltför väl hans många synder för att hos den helige fadren kunna omintetgöra hans vidt flygande förhoppningar. Du tycker heller inte om, att han gör sig all möjlig möda för att erhålla Lodoiskas hand, men du kan vara lugn, fromme fader, hans namn kommer hon aldrig att bära.»

»Ivan Jagello är en farlig menniska», svarade pater Josephus i hviskande ton utan att våga lyfta upp ögonen till grefvinnan Katarina. »Redan som barn ställdes ju hans horoskop, och enligt detta har ätten Segúra att vänta motgångar för hans skull.»

»Bah, de der spådomarne bekymra mig föga, inföll grefvinnan med en röst, som hon med all makt försökte att göra säker. »Ivan kan ej göra oss något illa.»

Munken svarade ingenting, utan lekte liksom i tankarne med en liten väl arbetad dolk, som låg framför honom på bordet. Slutligen ryckte han sig lös från de djupa funderingar, som sysselsatte honom och utbrast:

»Till saken, min dotter! Lodoiska skall inte gifta sig med Ivan Jagello! Ja ja, förlåt att jag inte på

något vilkor kan slita mig ifrån dessa tankar», bad han, under det hans ansigte öfverdrogs af en glödande rodnad, då grefvinnan Katarinas skarpa, forskande blickar fästades på honom. »Det är ju klart att jag intresserar mig härför eftersom hon — —.»

»Vi lemna detta ämne och låta flickan vara i fred tills i morgon afton», afbröt grefvinnan med skarpare röst än vanligt. »Nu är det fråga om kungen.»

»Hvilken kung? Johan Kasimir?»

»Nej, men eftersom talet föll på honom, så skulle det roa mig att veta hvar han nu finnes.»

»Han är för närvarande i Schlesien.»

»Af hvem har du hört det, fromme fader?»

»Af... af... Ivan Jagello», frampressade munken med synbar ovilja.

»Jaså, han känner till vår konungs vistelseort», sade grefvinnan, under det hennes ansigte ljusnade. »Ivan är honom varmt tillgifven och skall aldrig förråda han sak. Det är om Karl Gustaf, som vi nu skola tala, och om de anstalter, som de samman-
sv — —.»

Grefvinnan hann icke tala till punkt, förrän pater Josephus sprang upp med en lätthet, som en yttlig betraktare alls icke skulle tilltrott hans välfödda korpulenta figur.

»För himmelens skull tala ej så högt», utbrast han och gjorde en rörelse af förskräckelse. »Under dessa tider måste man till och med misstro luften, som man inandas.»

»Nå nå», inföll grefvinnan, leende åt munkens rädsla, »du har kanske rätt, fromme fader, jag vill tala med mindre stark ton, men återtag din plats och tilltvinga dig lugn igen. Ännu åtminstone är ingen fara för handen.»

Pustande och synbarligen skämsen öfver den rädsla, som han låtit komma sig till last, sjönk pater Josephus åter ned i den beqväma fåtöljen, under det han med dof stämma mumlade för sig sjelf:

»Den heliga jungfrun gifve att hon spådde sant.»

»Amen», suckade också grefvinnan, som hört Josephi utgjutelse och ej kunde tillbakahålla ett iro-

niskt leende öfver den fruktan han besjälades af. »Nu till våra affärer!»

4.

Ölkrogen »Klösta Lejonet» hade på sednaste tider vunnit en icke så liten ryktbarhet i Krakaus annaler. Det var nämligen här som furst Stefan Czarnecki under mer än en half dag försvarade sig mot de i staden inträngande svenskarne.

Då Karl X Gustaf började sitt krig mot det af häftiga inre partistrider sönderslitna Polen gick den tappre Arvid Wittenberg med en välrustad här in i det så kallade Stor-Polen, nu varande provinsen Posen. Efter det att den der uppbådade adelshären svurit Karl X Gustaf trohetsed och hyllat honom såsom konung, förenade han sig med den från Pommern ankomna hären under konungens eget befäl, Den sålunda ökade styrkan marscherade rakt på Warschau, som genast kapitulerade, hvarefter kung Karl, utan att förhala tiden, stälde sitt eröfringståg ned till Lill-Polen, det kring öfre Weichseln belägna landområdet.

Johan Kasimir, Polens rättmätige konung, hade hopsamlat alla sina anhängare, och bjöd med en både talrik och välrustad här den svenske konungen spetsen. Men öfver allt blef han slagen och måste draga sig allt längre söderut.

Ändtligen stod den segrande svenska hären framför Krakaus murar. Men innanför dessa fanns Stefan Czarnecki, en af de ädlaste män som Polen någonsin födt. Tapper och varmt glödande för det olyckliga fosterlandets räddning, försvarade han länge och med utmärkelse Polens gamla minnesvärda hufvudstad. Hade Johan Kasimirs alla härförare varit lika Czarnecki till uppförande, lynne och hjeltomodig uppoffring, skulle kriget må hända fått en helt annan utgång.

På det hårdaste ansatt af de belägrande, samt dagligen utsatt för och påverkad af de stridigheter, som utkämpades mellan Krakaus egna innevånare, i det att äfven der inne fanns ett svenskvänligt parti, som lefde i den glada förhoppning, att det skulle förr komma till makten om Karl X Gustaf intoge Johan Kasimirs tron, måste slutligen Czarnecki med sorg och grämlse besluta sig för att uppgifva staden.

Ett giltigt skäl härtill hade han också i den omständigheten att ammunitionen hotade att taga slut, hvarjemte han genom spioner fick underrättelse om att Karl Gustaf med all makt rustade sig till en hufvudstorming. Stefan Czarnecki insåg att han var allt för svag att med framgång kunna afvärja denna, hvadan han under oupphörliga småstrider mot de hoptals inträngande svenskarne drog sig tillbaka.

Omkring och utanför »Klösta Lejonet» hade den flyende Czarnecki upphunnits af en svensk rytterafdelning, i spetsen för hvilken den svenske konungen i egen person befann sig. De båda värdiga motståndarne hade mötts några ögonblick och vexlat så väl bistra hugg som ögonkast, men utan att den ene rådde på den andre.

Stridens vågor vältrade alltjemt framåt och för att ej bli tillfångatagen kastade den polske hjälten snabbt om sin häst, men beräknade icke afståndet från en stor jordfast sten, belägen i hörnet af »Klösta Lejonet». Czarneckis ystre springare snafvade och störtade med sin ryttare till marken. Furst Stefan var dock genast på benen och lyckan var med honom, så att han genast fick en annan häst, på hvilken han oskadad sprängde bort, oaktadt svenskarne sköto täta salvor efter honom.

Det förtröt Karl Gustaf högeligen att hans mest fruktade motståndare skulle slippa honom ur händerna just i de ögonblick då han trodde sig ha honom fast, och han var för den skull under de närmast följande dagarne både vresig och fåordig.

Den förut omnämnda krogskylten, föreställande Simson just i det ögonblick, då han fläckte upp lejonets gap, och målad i de mest skrikande färger, dem rosten

här och der antingen till en del helt och hållet utplånat eller gjort betydligt mattare, hade också haft sina öden under ofvan skildrade strid. Först hade en för högt riktad kanonkula gjort skyltstängens betydligt krokig, och icke långt derefter slet en annan kula bort sjelfva jernplåten och kastade den i motsatta väggen. Nedtrampad af fotsoldater och ohyggligt tillbucklad af hästhofvar, låg detta bevis på den tidens religiösa målningskonst flere dagar under högar af smuts, utan att någon tänkte på detsamma i den villervalla som uppstod, när Krakau bytte om herskare.

Slutligen kom ölkrogens egare, mästern Kranitz, att erinra sig den väl behöfliga skylten. Den tjocke och fege ölkrogaren, som gömt sig längst inne i huset, vågade sig icke fram förrän på tredje dagen efter striden och sedan de märkbaraste spåren af densamma voro igen-sopade. Förtviflad öfver att hafva förlorat den skylt, som hela Krakau kände väl till, började mästern Kranitz att med ett par vänners tillhjälp söka efter den försvunna skatten, som ändtligen påträffades, så illa tilltygad, att en af mästern Kranitz' kamrater till och med svor på, att det icke var densamma. Mästern sjelf var dock öfvertygad om motsatsen. Skylten tvätades ren, bucklorna slätades ut och en målare af ölvärdens bekanta åtog sig att fiffa upp både Simson och lejonet. Han gjorde det också med det resultat att skylten kom att se ännu jemmerligare ut än före förstörelsen.

Men detta gjorde ingenting. Mästern Kranitz var belåten, gästerna och för resten alla krakauborna voro belåtna så snart de fingo se det gamla märket på sin plats igen, och då var äfven målaren naturligtvis belåten.

»Det var väl att ni kom, nådige herre», hviskade Sonéck, under det att han förde den magre afsides in i ett mindre på sidan beläget rum, afsedt endast för bättre gäster.

»Är allt i ordning», hviskade den magre tillbaka sedan han tagit plats vid ett litet bord, hvarifrån han hade en obehindrad utsigt öfver lokalen och fått till sig den requirerade vinstånkan.

»Ja, herre. Alla äro ense om, att detta är enda sättet att få staden befriad från dessa plågoandar. Jag väntar pater Josephus hit hvarje minut.»

»Pater Josephus», mumlade den magre för sig sjelf, under det hans anlete fördystrades, »skall den fege stackarn äfven denna gång komma i min väg. Fördöme hans själ.» Högt sporde han. »Har du talat med grefvinnan?»

»Ja.»

»Och hon...»

»Hängifver sig med hela sin själ åt vår sak. Nådige herre», fortfor Sonéck, under det han helt betänksamt smuttade på sin bägare, »jag känner grefvinnan sedan jag var tolf år, då jag kom i hennes föräldrars tjänst. Hon är visserligen betydligt äldre än jag, men jag vågar smickra mig med att hon ändock har förtroende till mig. Ja, det har hon», fortfor den gamle tjenaren, »annars skulle hon inte i morgse sagt till mig så här: »Sonéck, jag vet att jag kan lita på dig, och att du aldrig helst säge att svenskarne voro utom Polens gränser, ja, jag ser det på din uppsyn, så att du behöfver alls inte komma med några bedyranden. Nåväl, du skall i afton begifva dig till en krog, som heter 'Klösta Lejonet', och som ligger någonstädes vid St. Johannesgatan, har man sagt mig. En missnöjd och orolig folkhop lär samlas der hvarje natt för att öfverlägga om bästa sättet att göra revolt och jag har förnummit att de missnöjda lära bli ännu talrikare i natt. Pater Josephus kommer också dit, och jag hyser stora förhoppningar på, att min tappre kusin också finner sig. Så sade hon, det bedyrar jag, vid allt hvad heligt finnes», sade Sonéck, under det han fästade sina ärliga ögon forskande på Ivan Jagello, ty den länge, magre var just denne person.

»Hm, hm», hostade Ivan Jagello, under det han eftertänksamt strök med handen öfver ögonen, synbarligen för att efter bästa förmåga dölja den förlägen-

het, som han kände då han hörde att grefvinnan Katarina, till hvilken han på aldra sista tiden stått i spändt förhållande, på detta sätt berömt honom, och på samma gång den oro, som besjälade honom vid underrättelsen om att munken Josephus, hans dödsfiende, skulle komma dit.

»Ah, jag begriper de intriganta vännernas spel», tänkte han för sig sjelf, »de vilja ha mig att obetänksamt löpa i fällan. Sedan jag en gång är der, skola ej både min hycklande kusin och hennes krypande bigtfader spara några medel för att få mig röjd ur vägen. Men jag är inte så dum, att jag på detta sätt löper i fällan.»

Efter dessa tankar flyttade han stolen närmare dörren, så att han beqvämare kunde se ut i den ganska stora kroglokalen.

Denna innehöll, såsom nämnt blifvit, tre rum, två större och det mindre, i hvilket Ivan Jagello och Sonéck hade tagit plats. Rummens möblering var, efter den tidens enkla kraf, högst nödtorftig. Stora och små bord, omgifna af stolar på tre och fyra ben. De omålade väggarne hade trädets naturliga färg utom på de ställen som voro nedsvärtade af smuts och ett tjockt lager af tobaksrök. De stinkande oljelamporna, som här och der sutto fast vid väggarne, hade också gjort taket så svart, som det möjligtvis kunde blifva.

I det yttre rummet stod disken, bakom hvilken mäster Kranitz tronade. Han var en liten klotrund gubbe med en skarpt utpreglad judisk ansigtstyp, och hans hvassa ögon, för hvilka mer än en oregerlig och oredlig gäst darrade, när han spände dem i honom med det olycksbådande uttryck, som var egendomligt för honom, foro blixtnabbt och utan hvila omkring, sökande föremål för sin vrede. Ty mäster Kranitz var ej riktigt i sitt esse, så framt han icke kom i tillfälle att gräla. Han hade dock den egenheten, att han gerna sjelf ville börja grälet.

Vid Ivan Jagellos inträdande var han just i farten med att skrupensa upp en tvetydig figur, som redan druckit mera öl än hans kassa kunde tåla och

nu ville ha mera. Han hade i vredesmod sprungit fram till disken och der börjat öfverösa mäster Kranitz med alla de oqvädningsord, på hvilka det på bildningens lägsta trappsteg stående folket har så god tillgång. Mäster Kranitz blef dock icke svaret skyldig en enda minut. Sådant var alltför vanligt i denna lokal, hvadan gästerna knappt bevärdigade uppträdet med en enda blick.

Slutligen nådde den tvetydiges vrede sin höjdpunkt. Rytande och flåsande sträckte han sig öfver disken för att handgripligen gifva sin antogonist en efter hans uppfattning lämplig tillrättavisning, då Ivan Jagello just i detsamma trädde in. Det buller, som han gjorde när han sparkade till dörren med foten kom den tvetydige att afstå från sitt anfall. Mäster Kranitz hade knappt varseblifvit den länge och magre, förrän han gaf Sonéck, med hvilken han var mångårig bekant, ett hemligt tecken att föra den nykomne in i det för bättre personer afsedda rummet. Af detta tecken, som den gamle tjenaren besvarade med en vänlig nickning, framgick, att det var öfverenskommet redan innan Jagellos uppträdande.

Den tvetydige personen, en arbetare från stadens utkant, vid namn Maunitz, drog sig för tillfället undan, men att döma af de ögonkast, som han ständigt gaf Kranitz, framgick tydligt, att det hämndbegär, som glödde inom honom, icke så fort skulle slockna. Temligen säker genom den beväpnade nykomlingens närvaro, återgäldade ölvärden i rikaste mått sin motståndare hans ovänliga blickar. Kranitz fick dock snart annat att göra och det dröjde icke länge, förrän han med den sorglöshet, som var honom egen, hade glömt hela uppträdet för andra dylika, som mera togo hans uppmärksamhet i anspråk.

Ju längre det led fram mot midnatten dess flere ruskiga individer började samlas i »Klösta lejonet». Ölet flöt i strömmar och ju mera som förtärdes deraf desto högre blef samtalet. I det innersta rummet dansade fyra klumpiga bönder, som nyligen anländt till Krakau för att beklaga sig öfver de svenska soldaternas egenmäktiga framfart i trakten, en lidelsefull

nationaldans, under det en halfblind spelman från ett rankigt bord exequerade melodien; i skänkrummets ena hörn brottades två halffulla karlar och gjorde till slut en ömkelig ända på ett bord och två stolar, hvilka af mästern Kranitz så högt värderades, att de båda brottarne nära nog glömt sin egen fiendskap och i stället vändt sig mot ölvärden; midt emot disken och blott ett par alnar ifrån det rum, i hvilket Ivan Jagello och Sonéck tagit plats, hade återigen två mensklige individer kommit i delo med hvarandra. Det heta, polska blodet, ytterligare upptändt af det myckna drickandet, sjöd äfven här snart öfver. Med en mustig ed på läpparne grep den ene sitt ölstop och slungade det med kraft mot kamraten. Denne vek behändigt undan och stopet rullade slamrande in i sidorummet. Den hotade rusade upp och skulle skynda efter sin motståndares vapen, för att använda det mot honom sjelf. Men Ivan Jagello ställde sig i vägen.

»Hvad är detta för kif», ropade han så högt att alla i lokalen hörde det. »Vore det inte bättre att ni i stället använde edra krafter för att jaga bort kättarne!»

Den sist nämnda trätan hade varit af en så allvarsam natur, att alla gästerna sprungit upp och slutit en ring omkring de kifvande. Äfven bönderna afbröto dansen och trängde sig ut för att se hvad som var på färde.

Maunitz hade alltjemt passat på ett gynnsamt tillfälle att gifva ölvärden en minnesbeta. Under den förvirring, som nu uppstått, lutade sig Kranitz öfver disken så mycket hans oviga kropp det tillät, för att i sin mån söka afstyra det påbörjade slagsmålet. Nu passade Maunitz på, smög sig på sidan om Kranitz, som var så upptagen af scenerna framför sig, att han ej märkte den fara, som hotade honom från annat håll, och tilldelade honom med trästopet ett så våldsamt slag på ena sidan af hufvudet, att stopet spräcktes.

Kranitz for upp, famlade några ögonblick med händerna i luften och föll derpå med ett högt anskri baklänges ned under disken.

Detta lömska öfverfall, efter hvars fullbordande

Maunitz smög sig till sin plats igen, inträffade samtidigt med Jagellos uppmaning.

»Kättarne; ja, ned med kättarne», skreko alla om hvarandra och svängde ölstopen i luften. »För oss genast mot dem!»

Ivan Jagello kastade hastigt af sig kappan och trädde genast fram till midten af rummet. De flesta hade icke blifvit honom varse vid hans inträdande, hvadan åsynen af den resliga gestalten, klädd i sin dyrbara adelsdrägt och beväpnad nästan ända till tänderna, gjorde ett öfverväldigande intryck på massan. Från att tillförne ha varit pockande, grym, nedrig, blef den nu, sin slafviska natur likmätigt, ödmjuk och krypande.

»Kom hit du», befällde adelsmannen och utsträckte handen mot Maunitz, som vid denna befallning darande reste sig från sin plats och i ödmjuk ställning nalkades den befällande. »Det var du, som lömskt öfverföll värden, jag såg det nog. Du har förtjenat repet.»

»Nådige herre», stönade Maunitz, under det dödens blekhet gjorde hans af naturen bofaktiga ansigte ännu mera motbjudande. »Jag visste...»

»Intet ord vidare», afbröt Ivan Jagello och stam-pade i golfvet. Sedan han derpå sett sig omkring några ögonblick, för att göra sig förvissad om, att hans plötsliga uppträdande haft den önskade effekten, fortfor han med en stämma, som han gjorde på samma gång hotande som förebrående:

»I ären alla värda galgen och hade jag den makt, som jag önskar, skulle det ej dröja länge, förrän I dingladen der. Dock finnes det *ett* sätt, men endast *ett*, på hvilket I kunnen reparera edra fel. Viljen I att jag nämner detta?»

»Ja, ja», skränade massan, helt och hållet förlamad till sina onda lidelser af grefve Jagellos energiska uppträdande. »Befall, och vi lyda!»

Ivan Jagello betänkte sig några minuter innan han svarade. Fanatisk anhängare af Polens sak och i följd deraf också fanatisk fiende till Karl X Gustaf och svenskarne, var han fast besluten att icke spara

några medel för att nå sin afsigt, de hatade fiendernas fördrifvande. Men i dessa ögonblick påkom honom en oförklarlig rädsla. Skulle han våga anförtro sin sak åt den otillförlitliga pöbeln, hvilkens gunst är lika varaktig som vinden? Skulle den kanske icke förråda honom innan företaget ens hann komma till utförande?

Svenskarne hade ännu icke vistats så länge i Krakau, att missnöjet med dem hunnit spridas ända ned till de djupa leden. Tvärtom hördes många af dessas representanter icke så sällan uttrycka sin förnöjelse öfver den stränga krigstukt som var rådande i den svenska hären. Visserligen förekommo några motsatta fall, men dessa voro lyckligtvis så enstaka, att de betydde föga eller rakt af intet.

»Men denna massa utgöres, såsom Sonéck yttrade sig, af det lägsta slöddret, och det är ej svårt att leda för en man sådan som jag», tänkte Ivan Jagello. »Först skrämmer jag den, och sedan vill jag kittla den med...»

Det buller som Kranitz gjorde, då han stönande reste sig från sin liggande ställning, afbröt Jagellos tankar. I stället sade han med höjd stämma, sedan han på ett temligen barskt sätt befallt Kranitz, som skrek och stimmade värre än en galning inom sin disk för att få tag i den, som gaf honom det döfvande slaget, att hålla sig stilla:

»Viljen I samlas på Helgeandstorget i öfvermorgon en timme före midnatt och i hemlighet beväpnade invänta hvad som komma skall, samt medtaga så många af edra bekanta som I kunnen anträffa?»

»Ja, ja», ropade slöddret och Maunitz var den som skrek värst.

»Näväl, efter väl förrättadt värf skolen I samlas här, då fri förtäring i tre dagar skall bestås eder och...»

Ett dånande hurrarop, i hvilket hördes sådana uttryck, som: »Lefve Polen! Ned med svenskarne! Död åt inkräkterna!» afbröt Ivan Jagellos ord. Sedan det lyckats honom att något så när få bugt med skrikhalssarne, fortfor han:

»Men kommen ihåg, att om någon af eder yppar ett enda ord af hvad som här förefallit är han ovilkorligen inom tjugufyra timmar i dödens våld!»

»Och drabbe honom himmelens förbannelse sedan i evighet», hördes i det samma en fanatisk stämma från dörren.

Massan ryckte till och äfven grefve Jagello vände sig häftigt om. Den plötsliga förskräckelse han erfarit lemnade dock genast rum för vreden, då han nu såg sin dödsfiende munken Josephus stå ett par alnar ifrån sig och sträckande båda armarne hotande mot slöddret, som vid denna syn mekaniskt störtade ned på knä.

Ivan Jagello, som aldrig helst undvek den smilande munken när han träffade honom i sällskap, gick hastigt in i sidorummet, till hvars bortersta vrå Sonéck, som icke heller var någon synnerlig stor beundrare af grefvinnan Katarinas bigtfader, dragit sig undan. Grefven och tjenaren försvunno derefter genom en bakväg, som en af tjenarinnorna visade dem.

Emellertid fortfor pater Josephus att än förbanna, än välsigna det på knä liggande slöddret, som, med blindt förtroende till munkens gudaktighet, jemrade sig, krälände på det smutsiga golvet under upprepan- de af korstecknet. Utom knutarne tjöt stormen med ohejdadt raseri och det gnisslande ljudet från den våld- samt af och an slängande skylten utgjorde en den mest skärande diskantstämma man någonsin kunde få höra.

»Viljen I förbinda er att göra allt för att skada inkräkterna», skrek pater Josephus slutligen och hans fanatiska anlete afspeglade alla de förfärliga lidelser, af hvilka hans själ var mäktig.

»Ja, ja», vändades massan, som ännu hölls fän- gen af det inflytande som munken utöfvade på den- samma.

»Hållen I ej ord», fortfor pater Josephus och när- made sig disken, »skola edra qual i skärselden aldrig taga slut. Evig fördömelse och...»

I detta ögonblick rycktes dörren upp med större häftighet än någonsin förut; ja till och med häftigare än då Ivan Jagello sparkade upp den. En illa klädd

karl, kring- hvilkens förskräckta ansigte det tofviga håret vildt fladdrade, störtade in under utropet:

»En svensk ryttertrupp är . . .»

Han fick ej ens tala till punkt, ty lamporna och ljusen släcktes i detsamma. Den förut sparsamt upplysta krogen hvilade nu i djupaste mörker. En gräslig villervalla uppstod, då hvar och en sökte att komma ut. Många blefvo obarmhertigt nedtrampade, andra knuffade och slagne. Men hur massan än trängdes kom den likväl slutligen ut och försvann i de mörka gator, som mynnade ut i närheten, och dit ryttarne, som i detsamma höllo stillo i hörnet af Kors- och St. Johannesgatorna, icke kunde eller ville utsträcka sitt förföljande. Väl svor truppens anförare många dryga eder öfver att slöddret gått honom ur händerna, men sedan han noga undersökt de närmast krogen belägna platserna, måste han återvända med oförrättadt ärende. På hemvägen var han dock nära att göra en god fångst.

5.

Under villervallan i krogrummet var också pater Josephus nära deran att bli ihjeltrampad af det våldsamma slöddret. Knuffad hit och dit, befann han sig till slut så inklämd i en vrå mellan disken och väggen, att han nära nog förlorat andan. Denne, af alla för synnerligt gudfruktig ansedde man, lät nu en dof förbannelse gå öfver sina läppar. Men detta känslouttryck blef hans räddning, ty mästern Kranitz, som ifrigt med händerna letat efter patern, den han för ej så många sekunder sedan sett stående en knapp aln från disken, erhöll deraf en ledning. Plötsligt kände pater Josephus att en hand kraftigt grep tag i hans arm, disken gaf vika och snart befann han sig innanför detsamma. Då först drog han en djup suck af lättnad, hvarefter han pustande utbrast:

»Hvar är jag?»

»Tyst för all del», uppmanade mästern Kranitz med hviskande stämma. »Vi skola först låta packet komma ut, sedan blir det inte svårt att rädda er, vördige fader.»

»Tack, tack», stammade pater Josephus och kramade ölvärdens hand. »Himmelens välsignelse blifve din. Men det säger jag, att här vill jag inte kvarblifva längre.»

»Bara de andre få aflägsna sig skall jag visa er en bakväg», svarade mästern Kranitz.

Krogen var snart tom på gäster. När den siste linkande och svärjande lemnade stället, slog mästern Kranitz häftigt igen dörren efter honom under det han för sig sjelf mumlade en hel ramsa osammanhängande meningar, och satte en grof träbom invändigt för att göra motståndskraften hos den bristfälliga dörren så stor som möjligt. Sedan han derefter en god stund lyssnat på ryttartruppens förhåfvande, vände han sig till pater Josephus, som ångestfullt tummade sitt radband, och rabblade upp den ena latinska bönen efter den andra, allt under det han troget behöll sin plats bakom disken:

»Nu, fromme fader», sade mästern Kranitz icke utan en smula ironi i sin röst, »nu skall jag ledsaga er ut bakvägen. Faran är öfverstånden.»

»Är det säkert», sporde munken liksom tviflande.

»Ja. Ryttnarne fortsatte nyss sin färd utåt Korsgatan. De tänka väl att få tag i de våra, men långa näsor få de i stället.»

Sedan pater Josephus medelst några mustiga eder urladdat sin ilska öfver svenskarnes hufvud, utbrast han:

»Är den väg, som du vill föra mig på, min son, säker?»

»Ja bevars. Ni kommer ut på St. Johannesgatan straxt hitom kapellruinen. Derifrån har ni ej lång väg fram till Helgeandstorget.»

»Och du hörde bestämdt att ryttnarne togo af in på Korsgatan?»

»Ja.»

»Nå, den heliga jungfrun förläne dig helsa och goda inkomster om du ordentligt räddar mig», smilade

munken. »Jag kan också förbereda dig på, att grefvinnan Segúra, du känner ju henne, hon är en af stadens rikaste fruntimmer, skall belöna dig på alla upptänkliga sätt om du leder mig helbregda härifrån. Tänk bara på hvilka förmånliga rättigheter hon genom sina förbindelser med konung Johan Kasimir kan skaffa dig, så snart inkräktarne väl blifvit drifna härifrån. Du kommer bestämdt att samla förmögenhet på ditt goda hjerta, och i evigheten ett godt namn för din omsorg om mig. Håll bara på med . . . djefvulen annam . . .»

Den fromme patern låg i dessa ögonblick raklång på marken. Under det han följde mäster Kranitz genom den mörka lokalen och ideligen pratade sin galimatias angående himmelens och grefvinnans frikostiga vedergällningar, naturligtvis endast för att egga ölvärden till att göra allt hvad i hans förmåga stod för att rädda honom, hade han icke observerat de hinder, som mäster Kranitz skickligt visste att undvika, utan stupade öfver ett dylikt och slog den förut tillplattade näsan ganska eftertryckligt i en jordfast sten. Mäster Kranitz hade ett fasligt besvär med att få honom på benen igen, men slutligen lyckades det.

»Sade jag inte att ni, fromme fader, skulle hålla fast i min rock och sedan följa tätt i mina spår», utbrast ölvärden i förebrående ton. »Lyder ni mig ej, så ansvarar jag inte för edert lif, ty passagen här är ytterst krånglig.»

Pater Josephus mumlade några otydliga meningar för sig själf och grep krampaktigt tag i mäster Kranitz' rockskört, hvarefter marschen fortsattes med långsamma steg.

Slutligen stodo vandrarne vid en liten port. Mäster Kranitz stötte upp den, föste utan att yttra ett enda ord den af förskräckelse halfdöde munken ut på St. Johannesgatan och drog dörren igen efter sig under det han harmfullt mumlade:

»Inbilske stackare! Skulle jag förtjena himmelens nåd och salighet genom att rädda skurkaktiga munkar, då kommer det ej att finnas någon enda, som i salighet kan mäta sig med mig. Gå nu hvart du behagar, men särdeles glad skulle jag bli om svenskarne

finge tag i dig. Jo, du är en ljus fogel, du! Du tror att jag inte kände dig, när du sade dig vara grefvinnan Segúras bigtfader. Oh, den skurken känner nog hela Krakau.»

Utfösandet hade gått så hastigt, att pater Josephus icke fått tid att protestera deremot i den ringaste grad. Der stod han nu ensam på den ödsliga St. Johannesgatan och den kalla blåsten pinade igenom hans just icke tjocka kläder.

Men här bjöd honom försigtigheten att icke dröja länge. Han började för den skull att mäta den smala gatan med snabba steg och snart stod han utanför kappellruinen. En oemotståndlig makt, som här mera var nyfikenhet, drog honom upp i ruinen, aldrähest som han efter noggrannt lyssnande åt alla sidor icke kunde förnimma något ljud, som kunde menligt inverka på hans säkerhet. Han gick för den skull ända upp till de få återstående lemmingarne af en i sten uthuggen madonnabild, som hade sin plats just i de båda kvarstående murarnes föreningspunkt. Intresserad som pater Josephus alltid varit af det gamla och föråldrade, glömde han sig qvar här en ganska lång tid af natten och väcktes först till besinning af sitt farliga läge genom det skarpa dånet af hästhofvar. På ett för honom sjelf mindre angenämt sätt blef han nu återväckt till den sorgliga verkligheten. Hans första tanke var också att hastigt fly undan, men dånet, som hastigt närmade sig, sade honom att han knappt skulle hinna krafla sig ned från ruinen, innan ryttarne skulle vara honom på lifvet.

Darrande af ängslan sökte han för den skull efter en plats, dit det flämtande lyktskenet icke skulle kunna tränga, men hur han än vände sig, skulle han ändock komma att utsättas för den visserligen svaga, men ändock farliga belysningen. För att i någon mån skydda sig tryckte han sig så hårdt som möjligt in i den räta vinkel, som de båda murarne bildade, och här afbidade han, under ängslan och med båda händerna hårdt tryckta mot det våldsamt klappande hjertat, hvad som komma skulle.

Ryttarne kommo emellertid närmare och snart

kunde pater Josephus upptäcka en lång rad, som sakta red fram förbi kapellruinen.

»Det grämer mig att vi ej fingo tag i någon af de skurkarne», hörde han ryttarnes anförare säga, »men i morgon bränner jag upp hela krogrucklet. Kungen har misstanke på att förrädiska stämplingar der förefivas, och för den skull skall 'Klösta Lejonet', som i alla tider varit ett tillhåll för stadens utskum, jernas med jorden.»

»Man har till och med sett munkar der inne», svarade en annan grof stämma hånande.

»Ack ja, sådant pack får man se öfverallt», inföll anföraren. »Det är just munkslöddret, som retar upp folket, annars skulle det minsann inte företaga sig några olagligheter.»

Hur rädd pater Josephus än var, skar han likväl tänderna af raseri, då han hörde hvilka omdömen svenskarne hade om det stånd han tillhörde. I sin nuvarande belägenhet måste han dock knyta händerna i fickorna och beskedligt tiga.

Plötsligt utropade ryttarnes anförare under det han höll in sin springare:

»Hvad är det för ett spöke, som grinar derborta?»

Han pekade i detsamma på ruinen.

En af ryttarne, som hört berättelsen om densamma, redogjorde i korthet för dess uppkomst och förfall.

»Jag har, min själ, god lust att undersöka den», sade anföraren. »Redan som pojke tyckte jag mycket om att klättra i dylika gamla nästen och hvem vet», fortfor han skrattande, »om inte den der enstöringen eremiten gömt undan stora egodelar. Det der listiga folket hör fan till att tro och inte en ärlig krigsman. Är det någon som har mod och lust att gräfva en stund i ruinen tillsammans med mig?»

»Det har jag, kaptén», svarade den som nyss berättat historien om ruinen. »Jag tycker också mycket om sådana här gamla skräphögar.»

»Nå, så kom då, sergeant», ropade kaptenen skratande. »Skräphögen höjer sig betydligt och för att bespara oss all möda vilja vi rida upp på densamma.»

Den ångest och fasa, med hvilken pater Josephus afhörde detta samtal, kan lättare tänkas än beskrivas. I stum förtviflan mätte han muren med sina blickar. Han tänkte icke på hvad som fanns der bakom; hans enda åstundan var att komma öfver den, ty ingen annan utväg till räddning fanns, det hade han klart för sig.

Under det han sålunda, full af ångest, och för sig sjelf förbannande sin oförsigtighet att ensam våga sig ut på detta äfventyr, kikade uppåt den lägsta muren, hvars öfversta kant han nått och jemt kunde nå med fingerspetsarne; flög en djerf idé plötsligt genom hans hjerna. Ett par alnar ifrån den plats der han stod, hade han varseblifvit en större sten. Att rulla den in i vinkeln drog ej lång tid. Utan att vidare besinna sig steg han derpå upp på stenen, och tack vare dennes storlek nådde han nu med halfva armarne upp på muren.

Men det värsta återstod, nemligen att komma upp på muren. Faran ger dock till och med den fegaste mod i det afgörande ögonblicket. Så äfven med pater Josephus. Han var feg som ingen, men sjelfbevarelse-driften tvang honom här att begagna alla upptänkliga medel i och för sin räddning. Aldrig förut under mannaålderns dagar hade han heller kommit i tillfälle att pröfva sina kroppskrafter förrän nu. Då kaptenen och sergeanten sporrade sina hästar för att rida upp på ruinen tog pater Josephus mod till sig, gjorde ett förtvifladt hopp från stenen och lyckades att komma upp med båda armbågarne på muren.

Men nu voro också hans krafter nästan uttömda. Pustande och småsvärjande för sig sjelf, samt när ederna togo slut, rabblade upp sina stereotypa latinska böner, hängde den stackars munken öfver muren som en öfvergifven mjölsäck, såsom han sjelf trodde alldeles oförmögen att med egna krafter kunna komma längre.

Men en oväntad sporre kom.

»Hå, hå!» utbrast i detsamma en af ryttarne och skrattade så att han var nära att falla af hästen, »hvad

är det för en lustig figur, som hänger der uppe på muren! Det var en besynnerlig fogel!»

»Kanske en 'nattblacka', inföll en annan af rytterne, som var småländig. »Se bara hur vingarne flaxa. Men det var en stor huggare, en sådan...»

»Ja, just en 'nattblacka', du har rätt Peter», svarade kaptenen också skrattande. »I Småland ha ni det namnet på dem, men här kallas de munkar. Det är dock tusan hvad båda två ha likhet med hvarandra, ty båda sky ljuset och tycka mest om mörkret. Men gif den der 'nattblackan' en kula, du småländig, så få vi se hur pass god tur du har på jagt efter mörkrets vänner!»

Det var denna tätt förbi pater Josephi högra öra susande kula, som var sporren. Med en högljudd svordom på de våldsamt hopknipna läpparne gjorde patern en sista förtviflad ansträngning att komma upp på muren. Han kände dock icke till murens bredd, och då i detsamma en kula till hven tätt förbi honom på samma gång som kaptenen och sergeanten ytterligare sporrade sina hästar för att rida upp på den sig långsamt höjande ruinen, förlorade han balansen och störtade med ett hjertslitande anskri ned mellan kapellmuren och den bakom stående ännu högre husväggen. Det prång, i hvilket pater Josephus föll, var så smalt, att en man nätt och jemt skulle kunna tränga sig fram der.

»Hvart fanken tog 'nattblackan' vägen», utbrast sergeanten och betraktade kaptenen med halft frågande, halft oroliga blickar.

»Hin tog henne väl», svarade den tillfrågade buttert. »Han brukar tycka om sådan stek, isynnerhet om det är af en jesuit.»

Kaptenen och sergeanten stego derefter af hästarna och gingo upp till murvinkeln. Sedan de efter mycket sökande icke kunnat träffa på någon väg att komma bakom muren, började den först nämnde att af alla krafter ropa. Men då intet svar kom och tiden skred framåt skyndade de ifrån platsen, lemnande »nattblackan» åt sitt öde.

Äfven om de haft den mycket omtalade domsba-

sunen att stöta i, skulle de icke fått pater Josephus till att svara, emedan han låg sanslös mellan ruinen och husväggen.

6.

Hvad grefvinnan Katarina Segúra och hennes bigt-fader sins emellan afhandlade den förut nämnde aftonen skall visa sig af det följande. Endast det kunna vi säga, att ett moln höll på att draga sig tillsammans öfver de handlande personernas hufvud. När det ändt-ligen urladdade sig, hvem skulle det förgöra, segraren eller den besegrade?

Vi vända oss i stället till Lodoiska. Dyster och nedslagen återvände hon till sina rum. Hon var ej riktigt ense med sig sjelf hvad hon skulle göra.

Oroligt vandrande upp och ned i det lilla kabinettet, kramade hon mellan fingrarne en liten pappers-lapp, som hon rodnande funnit liggande på sitt bord. Czanic, hennes bepröfvade trotjenare, tillkallades och upplyste om, att en för honom okänd person lemnat brevet med sträng tillsägelse att lemna det egenhändig-t åt den unga fröken, eller, om hon ej vore till-städes, lägga det på hennes bord så, att det genast vid hennes inträdande i rummet skulle falla henne i ögonen. Öfverbringaren var uppenbarligen en svensk, menade Czanic och såg betydelsfullt småleende på Lodoiska och därför var han länge oense med sig sjelf antingen han skulle fullgöra uppdraget eller icke. Men då han vid närmare eftersinnande tänkte på att ett ur-aktlåtande af att fullgöra uppdraget skulle kunna föra olyckliga följder med sig, alldenstund öfverbringaren särskildt betonat angelägenheten af att brevet ordentligt komme fram, hade han (Czanic) lagt det på den plats, der Lodoiska funnit det. Czanic hade förut varit tjenare på slottet Kinnik, men af kärlek till den unga

förföljda flickan sökt plats hos grefvinnan Segúra och äfven fått en sådan.

Den lilla biljetten, som Lodoiska upprepade gånger förde till sina läppar och tryckte till sitt bröst, var af följande innehåll:

»Vill du lemna din nu varande vistelseort, der endast förföljelser skola möta dig, så gör dig redo att följa mig under den fest, som din mor i öfvermorgon gifver för konung Karl Gustaf. Nu, eller aldrig *måste* det bli slag i saken.

Din *Wilhelm.*»

För att gifva förklaring på denna biljett måste vi gå något tillbaka i berättelsen.

Ungefär samtidigt med att Karl X Gustaf från Warschau ryckte söderut för att lägga äfven Lill-Polen under sin lydnad, inkastade han här och der besättningar på de platser han ansåg tjenliga såsom stödjepunkter under ett fortsatt fälttåg. Slottet Kinnik, som genom sitt höga läge beherrskade hela trakten vida omkring, fick också mottaga en dylik besättning, uppgående till hundra man under befäl af kapten Wilhelm Stjernarm, en ung och vacker karl, tapper och varmt tillgifven sin konung, för hvilken han hyste en oin-skränkt beundran och ett alltjemt stigande förtroende.

Vistelsen på slottet Kinnik var i början något enformig, men kaptenens glada lynne gjorde slutligen, att det tvång, som i förstone legat öfver samlifvet der, plötsligt försvann. Wilhelm Stjernarm var nemligen en efter den tidens uppfattning högt bildad man, och egde dertill en utmärkt vacker sångröst. Särdeles förtjenstfullt och gripande visste han också att föredraga de vemodiga svenska folkvisorna, då Lodoiska i gengäld lät honom höra de polska, af hvilka hon kunde ganska många.

Man säger, att sången drager likstämmiga själar till hvarandra. Så gjorde den åtminstone med den unga fröken Segúras och den svenske kaptenens, och fjorton dagar hade knappt hunnit gå till ända, förrän de heligt lofvat hvarandra sin tro för hela lifvet. Deras kärlek var ren och sann och Lodoiska tvekade därför

icke att en afton yppa den för sin faster, till hvilken hon satte mycket mera förtroende än till modren.

Denna (fastern) blef till en början häftigt förskräckt öfver brorsdottrens beslut, men gjorde ändock icke något försök att bringa henne på andra tankar, emedan hon mer än en gång varit i tillfälle att se yttringar af Lodoiskas fasta karakter. Efter några dagars betänketid ansåg hon det därför icke löna mödan att strida mot strömmen, hvadan hon en vacker afton lade sin unga brorsdotters hand i den svenske kaptenens och gaf dem sin välsignelse i rikaste mått. Religionen, som icke så sällan plögade utöfva stort inflytande på dylika förbindelser under fordna tider, gjorde också sitt till att bestämma fastern för det steg hon tog. Hon visste nemligen att Lodoiska vid ankomsten till det moderliga hemmet, från hvilket hon ju icke alltid kunde vara borta, skulle komma att utsättas för många obehagligheter i följd sin öfvergång till den lutherska läran. Det vore därför ett godt stöd att hon hade Wilhelm Stjernarm att sluta sig till under stormiga dagar.

Dagarne på slottet Kinnik flydde för de älskande undan som timmar och timmarne som minuter, då grefvinnan Katarinas ankomst med ens åstadkom förändring i det lyckliga samlifvet. Wilhelm Stjernarm var för tillfället ute på ett ströftåg till ett par vid stranden af San liggande byar, för att med deras innebyggare anställa ransakning angående ett mord, som dagen förut blifvit begånget på en af hans ryttare. Då han omsider mot aftonen kom tillbaka, medförande de skyldige, tre bönder, som efter hårdnackadt motstånd från de öfriga byinnevärnarnes sida till slut erkände sin brottslighet först då kapten Stjernarm svor på att låta båda byarne gå upp i rök om innevärnarne länge tredskades, fick han af Czanic, som var invigd i förhållandet, veta hvad som tilldragit sig under hans frånvaro.

Wilhelm Stjernarm var ingen pjunkig salongshjelte, som hängde läpp för hvarje motgång. Tvertom var han af en så spänstig natur, att han i stället kände sig starkare. Så också nu. Då slottets herskarinna be-

kymrad talade om de förföljelser, kanske lidanden, för hvilka Lodoiska nu skulle bli utsatt, svarade han käckt och med öfvertygelsens lugna eld i sina blickar:

»Det är ingen fara. Lodoiska skall bli fri innan någon anar det.»

Dagen derefter skickade han ett bud till Wittenberg, som händelsevis befann sig i närheten, och bad att bli aföst från sin post samt begifva sig till Krakau. I stället för det skriftliga svar som Wilhelm bad att få, kom Arvid Wittenberg i egen person. Då han fick höra orsaken till den unge kaptens begäran och då Kinniks herrskarinna dessutom fällde sina varma förböner för Wilhelm, gaf Wittenberg leende sitt bifall till hans afresa. På det att denna icke skulle se så besynnerlig ut i konungens ögon stälde han i spetsen för den truppafdelning, som eskorterade ett hundratal fångar. Efter ett varmt afsked från Kinniks egarinna, begaf sig Wilhelm åstad sedan han först gjort sin efterträdare förtrogen med sinnesstämningen i trakten och särskildt lagt honom på hjertat att ha ett vaksamt öga på de ofvan nämnde båda byarnes innevånare, som voro kända för att vara de värsta orostiftarne i hela nejden.

Det första Wilhelm Stjernarm gjorde sedan han inför Karl Gustaf afgifvit berättelsen om tillståndet i den trakt han nyss lemnat, var att uppsöka palatset Segúra. Detta lyckades utan någon svårighet, men då han ville slippa in i detsamma, misslyckades han gång på gång. Palatset såg ut att vara helt och hållet öde. Ej en enda lefvande varelse syntes i dess fönster, hur mycket och hur länge den unge kaptenen än kikade upp till desamma. Hade grefvinnan må hända flyttat och tagit dottren med sig?»

En afton, då han mera sorgsen än vanligt promenerade på Helgeandstorget och suckande blickade upp till det väldiga palatset, som med sina oupplysta fönster tog sig dystert, nästan afskräckande ut, hörde han en stämma bakom sig nämna sitt namn. Hans glädje vid åsynen af den trogne Czanic blef naturligtvis stor, men ännu större blef den när han fick veta att Lodoiska mätte väl och att hon ofta talade med

honom (Czanic) om den älskade. Under en lykta sammanskref då Wilhelm biljetten och det var just han, som gaf trotjenaren den idén att förebära, att han icke kände brefbäraren, på det att Lodoiskas förvåning skulle upplösas i glädje, då hon fick läsa papperets innehåll.

Den oro, som till en början besjälade Lodoiska, vek småningom bort och efter en stunds besinnande hade hon klart för sig, att hon skulle följa Wilhelm Stjernarm, om det vore ända in i döden. Modren var nu för henne intet; kärleken allt.

Så hade genom denna känslas oemotståndliga makt af den svaga qvinnan blifvit en stark, som ansåg sig nog modig att trotsa de svåraste hinder.

7.

Den timme, då Lodoiska skulle välja mellan den katolska och den lutherska religionen, inbröt slutligen. Det var gamle Sonéck, som fått i uppdrag att hemta henne till den väntande modren. Den unga flickan skred sakta fram med det täcka hufvudet nedböjdt mot bröstet. Hur skulle denna dag slutas? Skulle hon mera få återse den älskade?

Då hon stod framför dörren till modrens rum påkom henne en så häftig förskräckelse, att hon nära nog svimnat, och hon stod just i begrepp att vända tillbaka, då Sonéck inföll:

»Var ej rädd, nådiga fröken. Grefvinnan är vid godt lynne i dag.»

Dessa ord styrkte den stackars flickan en smula och hon trädde öfver tröskeln. Men när dörren slöts efter henne, tyckte hon att det var till döden hon gick.

Vid ena fönstret satt grefvinnan Katarina och låtsade ej som om hon såge den inträdande dottren. Först

då Lodoiska var på ett par stegs afstånd från henne, blickade hon upp.

»Jaså, det är du», sade hon med iskall stämma. »Sätt dig ned och berätta, hur du tillbringat gårdagen.»

Modrens uppförande var nära att bringa Lodoiska ur fattningen, men hon sansade sig genast och svarade:

»Bra, min mor.»

Grefvinnan såg upp. Dottrens lugna ton miss-hagade henne synbarligen.

»Jaså, bra», sade hon skarpt. »Nå, hur är det med vår religionsaffär?»

»Också bra», utbrast dottren och tryckte handen mot det våldsamt arbetande bröstet.

»Det vill säga att du återvänder till den allena saliggörande kyrkan?»

»Nej!»

Grefvinnan sprang upp och kastade den bok, i hvilken hon läst, häftigt utåt golvet.

»Du är ännu lika envis», skrek hon och stampade vredgad i golvet.

»Min mor», svarade Lodoiska och såg modren allvarligt i ögonen, »jag kan ej återgå till katolicismen.»

»Jaså, du kan ej», utbrast grefvinnan med iskallt hån, »men vet du hvad jag kan?»

Lodoiska teg. Grefvinnan upprepade sin fråga.

»Nej», ljöd ändtligen den unga flickans knappt hörbara svar.

»Jo, jag kan och jag skall tvinga dig.»

Lodoiska sänkte hufvudet mot bröstet utan att svara.

»För sista gången frågar jag dig, om du vill återgå till dina fäders religion», sade grefvinnan strängt.

»Nej.»

Modren ringde häftigt med en på bordet stående silfverklocka. Sonéck störtade in.

»Är ej pater Josephus återkommen ännu?» sporde hon.

»Nej.»

»När han kommer hem, säger du genast till att jag vill tala med honom.»

»Ja.»

»Emellertid för du nu fröken Lodoiska till hennes rum och håller sträng vakt om henne. Ingen mencklig varelse, som ej har min tillåtelse, få inkomma till henne.»

»Inte ens Czanic?» sporde Sonéck.

Grefvinnan betänkte sig några ögonblick. Derpå sade hon:

»Nej, inte ens han.»

Vid dessa modrens ord gjorde Lodoiska en rörelse liksom för att tala, men en sträng blick ur grefvinnan Katarinas ögon hejdade henne. Modren fortfor:

»Bittida i öfvermorgon vid solens uppgång skall en förspänd vagn vänta på torget. Du gör dig också i ordning att medfölja.»

Den unga flickan var blek som om dödens hand plötsligt vidrört hennes kinder. Men hon darrade icke, ej heller gjorde hon min af att motsätta sig det moderliga maktspråket.

»Glöm nu inte hvad jag sagt», upprepade grefvinnan Katarina. »Den minsta försummelse skall straffas strängt.»

Och utan att bevärdiga dottren med en enda blick gjorde hon en rörelse mot dörren. Lodoiska följde under tystnad den gamle tjenaren och snart låg hon snyftande på sidenkuddarne i sitt med all möjlig lyx möblerade rum. Ack, hvad fröjd hade hon nu af all sin rikedom. Den fattigaste qvinna i hela Polen var rikare än hon. Den lilla biljetten vätte hon ömsom med sina tårar, ömsom höljde hon den med de varmaste kyssar.

»O, om jag vore fri», suckade hon, »jag skulle ej ett enda ögonblick tveka att följa dig, om det också vore till verdens ände. Men, du Gud, som beskyddar dem, som sätta sin tro och lit till Dig, beskydda äfven mig.»

Det var ej tomt munväder, såsom de katolska munkarnes böner vanligtvis äro, och därför skulle nog en barmhertig Gud höra hvad hon bad om.

8.

Den dag, under hvars lopp så många människors välfärd skulle afgöras, var ännu mera ruskig än den afton, på hvilken vi första gången gjort Ivan Jagellos bekantskap på St. Johannesgatan. Mot qvällen tilltog stormen och röt snart med fruktansvärdt raseri. Florens uppjagade böljor vältrade sig med skummande fradga upp mot stränderna och piskade palatset Segúras murar så ilsket, som om de ville med ens begräva dem i sina våta armar.

Det knakade och brakade i de spruckna murarne, och en uppmärksam betraktare skulle mycket väl kunna se huru de vida sprickorna mer och mer vidgades.

Lyktorna i staden kunde ej tändas. Väl gjordes detta försök flerfaldiga gånger, men stormen släckte genast ut dem. Ett intensivt mörker var för den skull rådande öfverallt och gjorde vandringen på gator, torg och i gränderna nästan omöjlig.

I palatset Segúras praktvåning, som endast öppnades då konungen eller några af rikets store voro der på besök, fejades och dammades hela dagen. Karl X Gustaf hade nemligen antagit grefvinnans ödmjuka inbjudning till den fest, som hon ämnade gifva på sin femtionde födelsedag. Inga kostnader sparades heller för att göra denna tillställning så lysande som möjligt.

Men ehuru allt sålunda åtminstone till en början gick grefvinnan väl i händer, var hon dock icke vid godt lynne. Orsaken dertill var det svar, som Ivan Jagello afgaf då han på morgonen tillfrågades om han kände pater Josephi vistelseort.

»Jag tror mig känna den.»

»Hvar är han då?»

»Troligtvis i fästet såsom fånge?»

»Omöjligt! Jag har haft bud der, men der finnes ingen med det namnet.»

»Nå, då är han väl död.» Och vid denna förmodan lyste Jagellos ögon af skadeglädje. Han om-

talade derefter uppträdet på »Klösta Lejonet» och slutade sålunda:

»Vid svenskarnes ankomst flydde allt hvad som kunde fly, ty deras öfvermakt var för stor. Josephus ensam var kvar och det troligaste är, att han i villervallan blifvit nedtrampad eller nedhuggen.»

»Tror du det?»

»Ja.»

»Frid då med hans själ», suckade grefvinnan. »Han var en martyr, ty han dog för en god sak.»

»Jo, just en skön martyr», mumlade Ivan Jagello mellan de hårdt sammanpressade tänderna. »En större usling än han fanns icke i hela kristenheten.»

»Smäda icke de döda, när de ej kunna försvara sig», sade grefvinnan strängt. »Låt dem hvila i fred.»

Dessa ord gjorde grefven stum för tillfället. Med en afmätt bugning ville han lemna kusinen, när denna hejdade honom med dessa ord:

»Är allt i ordning.»

»Ja.»

»Och hvar och en på sin plats.»

»Ja.»

Karl X Gustaf hade under dagens lopp haft en mängd besynnerliga aningar, hvilka knappt lemnade honom någon ro. Ett par gånger var han besluten att inställa besöket hos grefvinnan Segúra, men hvarje gång ändrade han tänkesätt.

Grefvinnan Segúra var sjelfva älskvärdheten, men en uppmärksam betraktare skulle kunnat se, att under denna glada yta gömde sig ett i hög grad oroligt sinne. Hon sökte efter någon, och utan återvändo stodo hennes blickar till salongens dubbeldörrar.

Äfven Karl X Gustaf var på aftonen vid godt lynne och skämtade med alla, såsom han under denna sinnesstämning var van att göra. Till slut irrade hans klara blickar omkring i den stora salongen, och då grefvinnan närmade sig, sporde han:

»Jag ser ej till er vackra dotter!»

Grefvinnan Segúra bleknade märkbart, ty frågan kom henne för hastigt uppå.

»Är hon sjuk?» sporde konungen ånyo.

Grefvinnan hade nu fått tillfälle att hemta sig så pass, att hon kunde svara:

»Ja, ers majestät.»

Hon trodde ej att någon mer än kungen observerade henne, men vid sidan af honom stod Wilhelm Stjernarm och hans blickar trängde nästan in i grefvinnans hjerta. Då han fick några minuters rådrum, hviskade han några ord till Karl Gustaf, för hvilken han omtalat hela sitt förhållande till Lodoiska.

Konungen rynkade ögonbrynen, under det han med en befällande rörelse vinkade grefvinnan till sig. Denna hann dock att gifva Ivan Jagello en hastig och be-tecknande blick, hvarefter han smög sig ut.

»Jag vill se er dotter här i afton», sade Karl Gustaf strängt.

»Ers majestät, hon... hon...»

Kring konungen och grefvinnan hade gästerna slutit en tät krets. Alla anade att något viktigt förestod.

»Jag vet allt», utbrast konungen med hög stämma.

»Er dotter är tillgifven den lutherska religionen och i hemlighet trolofvad med kapten Wilhelm Stjernarm. Gå, kapten, och hemta hit henne med våld om så skulle fordras.»

»Ha», skrek grefvinnan Katarina och bortkastade i ett ögonblick den vänliga mantel hon ända hittills burit, »man våldför sig på våra rättigheter. Till vapen polackar! Död åt inkräktarne!»

Inom ett par sekunder glimmade den stora salongen af blottade värjor och sablar. Karl Gustaf hade genast blifvit omgifven af sina officerare, utom kapten Stjernarm. Vägledd af Czanic, den han träffat i förstugan, ilade han till Lodoiskas rum.

Striden hade börjat i salongen. Polackarne, som voro svenskarne betydligt öfverlägsna till antalet, trängde dem småningom ned för trappan. Grefvinnan Katarina låg afsvinnad på en divan. Blodet flöt i strömmar.

»Tag fast konungen», skrek Ivan Jagello. »Vi måste ha honom död eller lefvande, annars äro vi förlorade!»

Med dessa ord rusade han med höjdt vapen rakt

på Karl Gustaf, som gick sist af de retirerande svenskarne. I den breda trappan uppstod nu ett ursinnigt envige. Ivan Jagello var en af sin tids skickligaste fäktare, men vreden och tanken på att bytet skulle undgå honom, gjorde honom alltför häftig, så att han gång på gång blottade sig. Den lugne och beräknande Karl Gustaf passade vid ett sådant tillfälle på och rände sin långa värja djupt in i gräfvens bröst. Polacken föll under det han uttalade en dof förbannelse.

Striden hade lockat de på Helgeandstorget posterande soldaterna upp i palatset. De stormade den till slutna porten och kommo i lagom tid för att mottaga sin konung i sina led just som hela den polska styrkan efter Ivan Jagellos fall kastade sig med yttersta raseri öfver de fåtaliga svenskarne. Polackarne drefvos tillbaka.

I dessa ögonblick, då stormen ännu mera ökade fasan, hördes ett brakande och knastrande i det väldiga palatset. Krakaubornas spådom hade gått i fullbordan. Flodens böljor hade så undergräfit den väldiga grunden, att den nu gaf vika.

Allt hvad lefvande var störtade ut, polackar och svenskar om hvarandra. Buren på Wilhelm Stjernarms kraftiga armar blef Lodoiska räddad i sista stunden. Braket fortfor. De tjocka murarne remnade hastigt och innan någon visste ordet af, störtade det väldiga palatset Segúra med alla sina hopade rikedomar tillsammans. Det var ett förfärligt ögonblick, som till och med ingaf fasa hos de svenska soldaterna. Floden steg öfver sina bräddar och dånet af det sammanstörtade palatset hördes vida omkring.

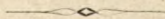
Så slutade denna sammansvärjning, som annars kunde blifvit menlig för Karl X Gustaf. En högre makt höll sin skyddande hand öfver honom; hans vidt omfattande planer voro ännu icke bragta till fullbordan. Åtta dagar efter denna uppskakande händelse, om hvilken kommande slägter sedermera talade med sorg och bedröfvelse i Polen, med glädje i Sverige, lemnade Karl X Gustaf Krakau för att aldrig mer återkomma dit. Han kvarlemnade den tappre Paul Würtz med en stark besättning.

Redan under kriget sammanvigdes Wilhelm Stjernarm och Lodoiska Segúra på slottet Kinnik, och konung Karl trädde sjelf första dansen med den lyckliga bruden, hvilkens trohet och älskliga väsen sedermera prisades i hänförande ballader. Hon blef sedermera moder till en af vårt lands mest berömda ätter.

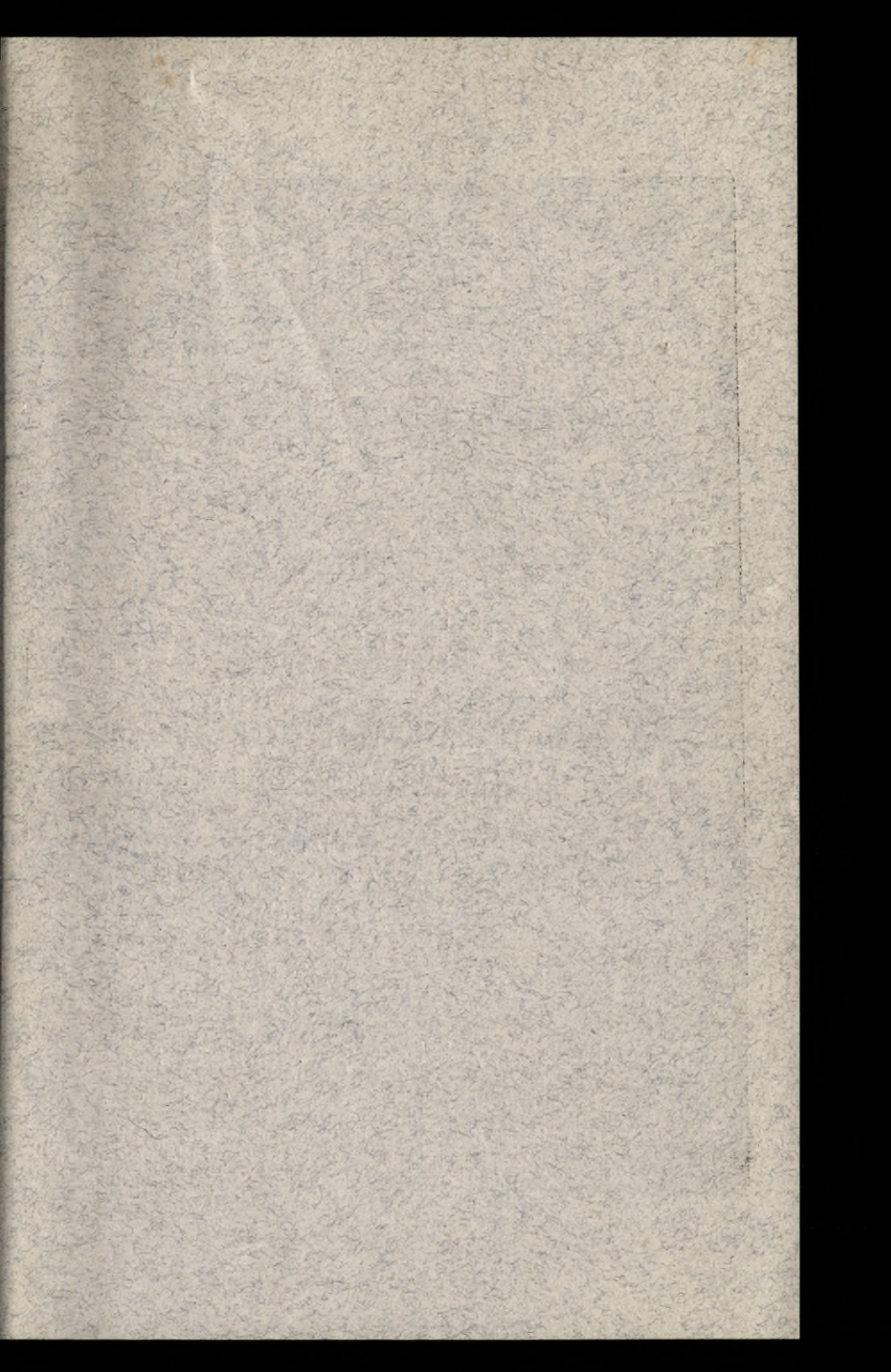
Ungefär åtta dagar efter palatset Segúras fall slog åskan ned i kapellruinen vid St. Johannesgatan och splittrade de ännu kvarstående murarne. Platsen blef genast afröjd och då framdrogs pater Josephi illa tilltygade lik. Inklämd mellan båda murarne hade han icke kunnat taga sig ut igen, hvadan den illistige jesuitermunken der måste dö af hunger. Ett lagom straff för en sådan lefnad!

Äfven ölkrogen »Klösta Lejonet» gick under. Stället betraktades derefter med afsky och i förtviflan öfver att det gick baklänges, sköt sig mäster Kranitz.

Men på den plats der palatset Segúra under sina ruiner begraft den herrsklystna grefvinnan Katarina och hennes kusin Ivan Jagello tillika med många andra, reste sig ej mera någon byggnad. Helgeandstorget utsträcktes i stället ända ned till floden. Det enda som finnes kvar af dessa stormiga dagar i Polens gamla hufvudstad, är minnet, och det har ännu ej i våra dagar förbleknat.

1871
The first of these is the fact that the
country is a very fertile one, and
the soil is very rich. The climate is
very healthy, and the air is very
pure. The water is very soft, and
the food is very good. The people
are very kind, and the customs are
very simple. The government is very
just, and the laws are very good.
The country is very beautiful, and
the scenery is very lovely. The
people are very happy, and the
country is very peaceful. The
government is very wise, and the
laws are very good. The country
is very fertile, and the soil is very
rich. The climate is very healthy,
and the air is very pure. The
water is very soft, and the food
is very good. The people are very
kind, and the customs are very
simple. The government is very just,
and the laws are very good. The
country is very beautiful, and the
scenery is very lovely. The people
are very happy, and the country is
very peaceful. The government is
very wise, and the laws are very
good.

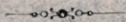

NILS GLEERUP

STOCKHOLM
BOKHANDELS-SPEDITION & BOKFÖRLAG

Speditionsaffär för in- & utlandet.

UTFÖR

skyndsamt och billigt samt med noggrannhet
alla slags

Speditioner & Omlastningar

m. m.

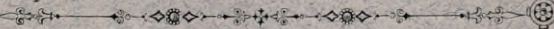
Förtullningar, Speditioner & Liquider
till och från Utlandet

Inkasso för Utländska hus.

Böcker emottagas för distribution genom bokhandlarne.

Vid benäget anlåtande af firman som kommissionär torde detta vid varurequisitionen aviseras resp. varuafsändare.

1001850741

